STEPP

MAGAZINE VOOR
DE PRODUCERENDE,
ONTWERPENDE,
EN TECHNISCHE KRACHTEN
VAN DE BREDE
CULTURELE SECTOR

#18
dec 2015 | 12 €
jaargang 5

TREINEN EN TRANSITIE

DECEMBER 2015

"You have to make the rules not follow them."
Sir Isaac Newton
S21
DiGiCo renowned quality at a price you can afford!
Mixing it with the best of British
DiGiCo
www.digico.biz
AMPTEC
25 years
the reference in audio
Duifhuisweg 11 - Industriezone "Het Dorpsveld" - B-3590 Diepenbeek - België
http://www.amptec.be - sales@amptec.be - Tel: +32 (0) 11 28 14 58 - Fax: +32 (0) 11 28 14 59

EDITORIAAL

Klein maar fijn. Op die manier kan je de STEPP-Contactdag van 27 oktober in Capitole Gent mooi samenvatten. De diepgaande uiteenzettingen van een aantal vakspecialisten waren bij momenten pittig, maar de aanwezigen trokken met nieuwe of verbrede inzichten huiswaarts. Dat is o.a. de rol van een leden-steunpunt dat STEPP is. Voor maar evengoed door leden.

Binnenkort staat de algemene ledenvergadering op het programma (22 januari). Die vergadering staat zoals het woord het zegt open voor leden. Wie mee richting wil geven of gewoon wil komen luisteren, is van harte welkom. Meer praktische info vind je op de website.

Ook op de website worden binnenkort de themapagina's aangepakt. Hou ze in de gaten, je ontdekt er een schat aan informatie.

En ondertussen ligt alweer een volgende editie van STEPP-magazine voor uw neus, met een breed menu aan artikels. In dit nummer o.a. speciale aandacht voor musea, in een bijdrage omtrent het duurzaam verbouwen van musea en depots en een blik achter de schermen bij het nieuwe treinmuseum in Schaarbeek. Jan Decalf presenteert ons dan weer een bezoek aan het nagelnieuwe GC De Wiek, en we lichten een optreden van Scala door.
Veel pottenkijken en keukengeheimen, met als rode draad het thema van duurzaamheid. Dat betekent niet alleen het weloverwogen omgaan met grondstoffen en infrastructuur, maar ook aandacht voor het welzijn van mensen en bewust nadenken over de bestemming en toekomst van onze sector.

Veel leesplezier!

Ondervoorzitter STEPP
Bert Moerman

3 **Editoriaal**
6 **Train World, scenografie van een nieuw treinmuseum**
Jan Decalf
12 **Een meisjeskoor ontketend, Scala & Kolacny Brothers**
Simon Kropp
18 **Cultuur kan uw gezondheid ernstig schaden**
Nick De Leu
22 **Column: Potenwagen**
Wilfried De Jong
24 **Portfolio**
Train World
28 **No Voice to Waste, trefdag PULSE**
Johan Penson
33 **Musea en depots duurzaam (ver)bouwen**
Olga Van Oost
36 **Werfbezoek GC De Wiek**
Jan Decalf
43 **In memoriam Nathalie Jardin**
44 **CUE 2016**
46 **OISTAT nieuws**
Ivo Kersmaekers
47 **Agenda & Nieuws**
48 **Productnieuws**

© Le Grand Bassin, La Piscine Roubaix, Camster.→

HET SPOOR BIJSTER:

Verdwalen in de wereld van de trein in het nieuwe spoorwegmuseum

Bij het zoeken naar een geschikte kop voor dit artikel, viel het op hoeveel lyriek er wel is over treinen. Als inspiratie voor schrijvers en dichters kan de trein nog best concurreren met de auto. Als vehikel voor de zwervende bluesman of als symbool voor het transcendente, het spoor maakt emoties los die geen ander vervoermiddel vermag. Wanneer het erop aankomt om ons in vervoering te brengen, is de trein nog altijd de meest betrouwbare gezel.

Dezer dagen zie je niet zo vaak de woorden 'trein' en 'betrouwbaar' in dezelfde zin staan. "Het ontrouw van de trein", noemde Mark Mijlemans het al jaren geleden en sindsdien is de reputatie van het spoor er niet echt op vooruit gegaan. Zo kreeg – grotendeels onterecht – de trein een kwalijke bijklank: stakingen, onverschillige service, verouderd, oncomfortabel. En tegelijk spreekt de trein als geen ander tot de verbeelding en is het spoor bij uitstek met de geschiedenis (van ons land) verweven.
Niet toevallig dat die twee elementen, de fantasie en de historie, mekaar treffen in het nieuwe spoorwegmuseum in Schaarbeek. Wie al eens tevergeefs op aansluiting heeft staan wachten in pakweg Vilvoorde of Wetteren, zal de ironie niet ontgaan dat Train World met enige vertraging de deuren opende, maar het wachten bleek de moeite waard.
Wanneer je de illustere geschiedenis van het Belgische spoor bekijkt, kan je niet anders dan je afvragen waarom het zo lang moest duren voor een passend monument werd ingericht. België was immers het tweede land ter wereld waar voor het eerst treinen reden. Die eerste stoomtrein werd in 1835 in gebruik genomen op het traject tussen Mechelen en Brussel. Het is dan ook passend dat het langverwachte treinmuseum gerangeerd werd naast het oude station van Schaarbeek. Niet alleen vanwege de historische connotatie, maar ook omdat het oude stationsgebouw de perfecte samenvatting is van alle elementen.
De stationshal bleef sinds de bouw in 1887 vrijwel onaangeroerd, het is het enige volledig bewaarde station in Brussel. Zelfs de authentieke houten loketten zijn nog aanwezig. De ligging en de uitstraling van het gebouw verlenen aan het museum de gepaste grandeur. Het hele monument werd in detail gerestaureerd met respect voor de oorspronkelijke materialen en het doet nu dienst als voorgeborchte van het eigenlijke museum.
De collectie van het historisch erfgoed van de Belgische spoorwegen had tot nog toe geen passend onderdak. Waardevolle stukken lagen verspreid over ontoegankelijke depots en de ware verhalen over unieke relieken die op het nippertje van de sloophamer of afvalcontainer werden gered zijn legio. Jo Cornu, de gedelegeerde bestuurder van de NMBS, noemde de collectie een "schone slaapster". Toch was er nog tien jaar en 25 miljoen euro nodig vooraleer de bezoeker dit "cadeau van de NMBS" in ontvangst kon nemen.
Naast het negentiende-eeuwse gebouw werden vier grote hallen opgetrokken om de meest waardevolle stukken van de collectie te tonen. De nieuwe aanbouw heeft een gepaste industriële uitstraling, met een dak in de vorm van zaagtanden, refererend aan de spoorwegwerkplaatsen. Twee hallen zijn ook uitgerust met rails die aansluiten op het spoornet, zodat het mogelijk is om het rollend materieel binnen en buiten te laten rijden. Niet alle stukken zijn rijwaardig, maar het opent wel perspectieven. Museumdirecteur Piet Jonckers durft bijna luidop dromen van de mogelijkheid om oude stellen weer te laten rijden.
Nu zijn het niet alleen de collectie van erfgoed en de locatie die dit museum uniek maken. De manier waarop de stukken worden gepresenteerd, maakt eveneens deel uit van de aparte identiteit van de tentoonstelling. De uitstalling is het

geesteskind van François Schuiten, een befaamd kunstenaar (uit Schaarbeek overigens), die samen met Expoduo de scenografie uittekende en jarenlang bij het project betrokken was. Schuiten is al lang niet meer aan zijn proefstuk toe. Hij overzag ondermeer de inrichting van een hal op de expo in Hannover en maakte ontwerpen voor de metrostations Hallepoort in Brussel en Arts et Métiers in Parijs. Vooral in zijn werk als tekenaar kon hij zijn passie voor architectuur uitdrukken. In zijn strips vind je ook de sporen van zijn voorliefde voor de wereld van de trein. Zo verscheen in 2012 van zijn hand '12, La Douce', een verhaal rond de legendarische locomotief 12.004. Al deze lijnen waren bijna voorbestemd om elkaar te kruisen in dit punt.
De imposante Atlantic, een gestroomlijnde krachtpatser uit 1939 en het hoogtepunt van de stoomtechnologie, is dan ook het centraal stuk van de expositie en een showstopper zonder weerga.
Wie enigzins vertrouwd is met het werk van Schuiten (zie ook www.altaplana.be), merkt in de tentoonstelling overal de hand van de meester: de manier waarop de opstelling is gemaakt, de klemtonen, de sfeer... De scenograaf verbergt zijn eigenzinnige kijk geenszins. "We wilden absoluut vermijden dat het zou blijven bij een stoffig museum of een eenvoudige opstelling van een paar mooie treinstellen in een hangar. Je moet veel verder durven gaan en daarbij de gebruikelijke paden in vraag durven stellen.
Voor Train World wilde ik vooral dat de bezoeker verrast zou worden, dat hij in vervoering zou worden gebracht door een zinneprikkelend schouwspel. Ik wou dat een bezoek aan het museum een emotionele ervaring zou zijn. Een spoorweg-opera, zo je wil."
Het ontwerp voor het museum is voor Schuiten een persoonlijke kwestie. "Ik woon vlakbij het station en ik heb er hard aan gewerkt om voor de historische site een moderne scenografie te maken met respect voor wat vooraf ging. Ik wilde ook tonen dat de wereld van de spoorweg verder reikt dan alleen het rationele. Het station heeft bijvoorbeeld ook een symbolische functie als toegangspoort van een stad. Het spoor doorkruist alle aspecten van het dagelijkse leven: de economie, onderwijs, ontwikkeling, wonen en werken. Bovendien is er de niet te onderschatten bijdrage van ons land aan de internationale geschiedenis van de trein. België heeft een rijke industriële geschiedenis en onze ingenieurs werden wereldwijd erkend als een referentie."
Voor de mise-en-scène van al die verschillende stukken – rollend materieel, objecten uit het spoorwegerfgoed, archiefstukken, filmopnames en foto's – koos Schuiten voor een totaalaanpak. "Om die emotionele ervaring op te roepen, maak ik gebruik van alle hulpmiddelen voor enscenering: licht, geluid, decor en de ruimte. Met die elementen wil ik verhalen vertellen. We hebben een sprookjeswereld rond de geschiedenis van de spoorwegen willen scheppen. De bezoekers

worden uitgenodigd in verhalen uit de wereld van het spoor. Vandaar ook dat de ruimtes erg van mekaar verschillen.”
De vier grote exporuimtes ademen inderdaad elk een aparte sfeer uit. Elke hal is gewijd aan een specifiek thema. De eerste hal is een evocatie van de oergeschiedenis, met de eerste locomotieven en de statige en onstuitbare uitbreiding van het spoornetwerk doorheen Europa. Om de ervaring helemaal immersief te maken, werd ook originele muziek aangeleverd door de Franse componist Bruno Letort. Die is hier het meest nadrukkelijk aanwezig.
Een opstelling van hoe de sporen zelf evolueerden, leidt naar de tweede hal en is tegelijk een hommage aan de spoorwegarbeiders die dit titanenwerk realiseerden. Schuiten maakte er een punt van dat de spoorwegwerkers en hun liefde voor hun machines niet onvermeld zou blijven. In één van de filmpjes over de aanleg van het elektriciteitsnet kan je zien dat ze daarbij een laconieke kijk op veiligheid hadden.
In de tweede hal belanden we al in de periode van de elektrificatie. Die werd al in de jaren 30 ingeluid, maar nog tot in 1966 bleven stoomlocomotieven in gebruik naast diesels en elektrostellen. Het is hier dat je het pronkstuk van de collectie kan bewonderen: de Type 12. De catalogus van het museum noemt deze niet minder dan “de fascinerendste machine die ooit in België is gebouwd”. Dat is – om de saxofoon en Eddy Merckx niet te noemen – misschien wat hoog gegrepen, maar je kan ook zonder de fanfare en lyriek makkelijk begrijpen hoe deze prachtig vormgegeven kolos tot de verbeelding spreekt. Veel meer dan wat erna zou komen. Zelfs zonder de uitgekiende presentatie valt het op hoe deze locomotief nog steeds de verpersoonlijking is van snelheid en kracht.
Een stuk minder idyllisch is de toon in hal drie. Daar draait het om forenzen en het dagelijks leven van de werkende mens. Een unieke trouvaille is het spoorweghuisje dat op de site stond. Het bood onderdak aan de baanmeester en leek aanvankelijk een hinderlijke beperking. Tot besloten werd om het niet te slopen, maar om de hal er omheen te bouwen en het te gebruiken om de menselijke kant van de spoorwegwereld te belichten. Hier vind je ook een memento aan de donkerste dagen van de spoorwegen: met een oude goederenwagon word je er aan herinnerd hoe in oorlogstijd gevangenen en ongewensten werden afgevoerd.
Niet overal heb je als toeschouwer baat bij de evocatie. Zo

"Om die emotionele ervaring op te roepen, maak ik gebruik van alle hulpmiddelen voor enscenering: licht, geluid, decor en de ruimte"

had er bij deze zwarte bladzijden best wat meer historische duiding mogen zijn. En een rinkelende spoorwegovergang als waarschuwing voor een treingevaarte leek op een lapsus in inspiratie, ook al werd er een authentiek autowrak getoond dat door een trein werd vermangeld.

De laatste hal probeert het gewone van een posttrein te koppelen aan het mondaine van de TEE en een koninklijk privérijtuig. Zoals bij vele dure spullen (en dat heb je met een koninklijke familie) kan je je niet van de indruk ontdoen hoe saai en onpersoonlijk exclusiviteit kan zijn. Op de valreep slaagt Schuiten er nog in om nog een staaltje van spoorwegarchitectuur in te voegen. De opstelling van een deel van de Pont de Luxembourg, de oude spoorbrug over de Maas in Namen, is een bevlogen ingeving. De integratie van de overspanning legt de link met het sporencomplex en de infrastructuur die je door de ramen ziet.

Nu kan je François Schuiten bezwaarlijk een steampunk noemen, maar je merkt wel dat zijn hart bij de esthetica en romantiek van pakweg de eerste honderd jaar ligt. De recente geschiedenis wordt met minder egards behandeld. Mogelijk is het gewoon minder makkelijk om die sleur en vage grauwheid een warm hart toe te dragen. Of is de ziel in de jaren 60 met de stoom mee vertrokken?

De rondreis door het spoorweguniversum eindigt met "een schalkse blik op de toekomst". In zeteltjes die uit allerlei internationale hogesnelheidstreinen zijn gelicht kan je kijken naar een projectie over de toekomst van de trein. Zonder de pointe – als die er al zou zijn – te willen verklappen: de futuristische visie wordt bevolkt door vervaarlijk glimlachende mensen die zich bij wijze van lichtflits verplaatsen. Zeg niet dat we u niet hebben gewaarschuwd.

De trap naar buiten loopt langs een galerij waar de neuzen van moderne treinstellen als jachttrofeeën aan de muur hangen. Daarbij zijn vooral de producten van 'geprefereerde partners' als Alstom en Siemens prominent aanwezig. Product placement voor wie op het punt staat een trein te kopen. De Fyra werd discreet geweerd.

Uiteraard is er in de tentoonstelling ook de nodige aandacht besteed aan interactiviteit, dat hoort nu eenmaal zo in een modern museum. Maar in Train World word je wel erg nadrukkelijk uitgenodigd om alles te betasten. Wie wil kan zich helemaal laten gaan en de volwassenheid en ernst even achterwege laten.

Het nieuwe treinmuseum is niet minder dan de best geslaagde public relations operatie en als dusdanig broodnodig. De vage toekomstvisie kan niet verhullen dat er onzekere tijden aangebroken zijn. Misschien kan deze glorieuze evocatie ook dienen als inspiratie voor bestuurders en beleid. Een bezoekje aan Train World is een rappel aan wat het spoor heeft gebracht en je kan geen betere plek vinden om te dromen van welke bestemmingen nog wenken. I hear my train a-coming.

ETC ColorSource
Veelzijdige verlichting voor elk budget
ColorSource PAR
ColorSource Spot
CUE 2016
18-19-20 Januari
Ahoy Rotterdam
Stand 103
Het aanschaffen van LED op een krap budget hoeft niet langer te resulteren in slechte verlichting. ColorSource Spot en ColorSource PAR brengen kwaliteit LED-verlichting in uw prijsklasse en zijn ontworpen om meer kleur mogelijkheden dan andere vier kleuren armaturen te bieden. Alle ETC producten worden ondersteund door de hoge kwaliteit van service en ondersteuning.
Meer informatie op www.etcconnect.com
ETC®
Americas ▪ Europe ▪ Asia
www.etcconnect.com

SAIYAH #2 VAN YOKO SEYAMA
EEN KINETISCHE LICHTINSTALLATIE MET GIANTMIRROR
ShowTex
AMAZING STAGE FABRICS IN MOTION
ShowTex nv • info@showtex.com • www.showtex.com • www.showtexrental.com

EEN MEISJESKOOR ONTKETEND

Internationale hits opnieuw geïnterpreteerd

Tekst: Simon Kropp

Het Belgische meisjeskoor Scala scoorde onder leiding van de broers Stijn en Steven Kolacny al opmerkelijk succes. Dat lijkt niet zo bijzonder tot je bedenkt dat Scala geen klassiek koor is. De zanggroep, met zo'n 150 leden, heeft zich toegelegd op het interpreteren van muziek uit de hitparade, die dan in een klassiek jurkje wordt gestoken. Wat podiumtechniek en lichtontwerp betreft, vragen de optredens niet om een grote show, maar op gebied van klanktechniek zijn de vereisten wel behoorlijk hoog. In deze reportage volgen we een productie in Duitsland.

Bij ons is het koor bij het brede publiek bekend, ook al omdat het al sinds de jaren 90 in de muziekwereld meedraait. De eerste audities vonden op 2 april 1996 plaats, toen nog met een volledig klassiek repertoire. Sinds 2001 zingen de meisjes niet alleen klassieke liederen. Steven Kolacny kwam met het idee aanzetten om rock- en pophits opnieuw te arrangeren en ze een klassieke klank te geven. Stijn voegt daar aan toe: "Daarom zijn we sindsdien op een andere manier van zingen overgestapt."

In december 2002 verschijnt het album 'On the Rocks', met daarop nieuwe interpretaties van bekende popmuziek. De plaat is een onverhoopt succes en wordt vooral door de Vlaamse radio opgepikt. De tweede plaat 'Dream On' komt al een jaar later uit en haalt zelfs een plaats in de Duitse top-50. Al van in het begin dirigeert Stijn het koor, terwijl Steven aan de piano begeleidt. De groep staat dan ook op de affiche als 'Scala & Kolacny Brothers'. Intussen zijn er ook opnames van eigen muziek die door Steven werd gecomponeerd, maar het grootste succes is toch voorbehouden voor de covers. Het koor waagt zich aan hits als 'Nothing Else Matters' van Metallica, 'Viva la Vida' van Coldplay of 'I Feel for You' van Depeche Mode. Stijn: "Omdat we al van in het begin populair waren in Frankrijk en Duitsland, hebben we ook platen uitgebracht met enkel muziek in die talen."

Scala verwierf zelfs wereldfaam wanneer hun versie van Radioheads 'Creep' gebruikt werd in de aftiteling van de film 'The Social Network'. Sindsdien toeren de broers met de meisjes niet alleen in Europa, maar ook in de VS en Azië. Elk jaar is het gezelschap voor zo'n honderd optredens op de baan. Daarom zorgt Stijn ervoor dat hij op meerdere zangeressen beroep kan doen. "Er zijn een paar zangeressen die er al van in het begin bij zijn, maar we zijn altijd op zoek naar nieuw bloed. Zo hebben we een poel van 150 koorleden waarvan we er voor een concert een twintigtal gebruiken. Het zal wel altijd een exclusief vrouwenkoor blijven, want dat maakt natuurlijk de klank van Scala."

Met eigen techniekers op toernee

De technische ploeg die het koor op toernee begeleidt, is nog niet zo lang in dienst. Bart Deckers is nu een half jaar verantwoordelijk voor de FoH en zoals zo vaak het geval in deze sector, belandde hij via een goed netwerk van kennissen in de mixpositie. "Ik ken mijn voorganger zeer goed en zo heb ik deze job gekregen. De samenwerking met de artiesten is bijzonder aangenaam, maar voor mij is de opdracht ook een echte uitdaging. Het is heel wat anders een koor te mixen dan een doordeweekse rock-'n-rollshow."

Wat betreft het materiaal dat bij de productie wordt ingezet, reist een deel mee en soms moet er ook worden bijgehuurd. "De PA wordt door de locatie voorzien, maar microfoons, inears en mengtafels brengen we zelf mee. Een paar jaar geleden werd in eigen materiaal geïnvesteerd, om zo te verzekeren dat de concerten overal ter wereld gelijk zouden klinken." Stijn, Steven en de drummer gebruiken bij het concert IE4 inears van Sennheiser en als het van de dirigent zou afhangen, zou iedereen met deze oortjes worden uitgerust. "Enige tijd geleden hadden we een tv-optreden waarbij ook alle zangers inears ter beschikking kregen. De belevenis was absoluut fantastisch en liefst zou ik er meteen in investeren, maar in één klap tot veertig paar aan de zenderlijst toevoegen, is niet haalbaar." Bij de meeste concerten worden sidefills geplaatst, zodat de zangers zichzelf kunnen horen.

Wat microfoons betreft, wordt beroep gedaan op eigen materiaal. Bart: "We hebben eigen headsets voor de zangers en een paar inears, maar alles wat onder beltpacks en zenders valt, hebben we in huurgebruik. Dat is te wijten aan de verschuivingen in de frequentiewetgeving. Zolang die veranderingen blijven duren, heeft het geen zin om in die techniek te investeren en dan huren we liever."

Een paar jaar geleden werd in eigen materiaal geïnvesteerd, om zo te verzekeren dat de concerten overal ter wereld gelijk zouden klinken

Stijn koos in overleg met de klanktechnicus voor Ear Set 4 omdat ze een volle klank produceren, erg verstaanbaar klinken en tegelijk weinig omgevingsgeluiden oppikken. Die Ear Set 4 blijken ook weinig gevoelig voor feedback. "De Ear Set 4 hebben een cardioïde richtkarakteristiek, wat voor ons erg belangrijk is. Omdat er zoveel zangers tegelijk op het podium

Stijn

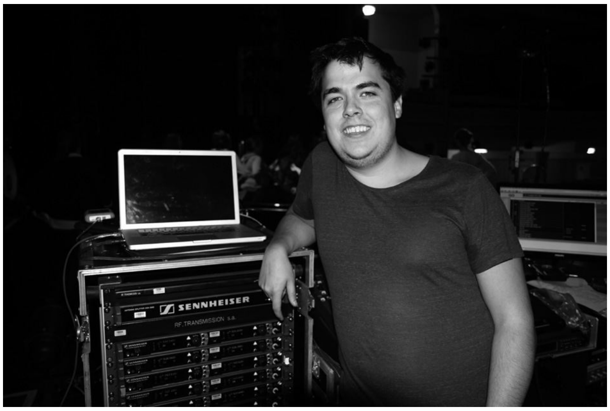

Michel

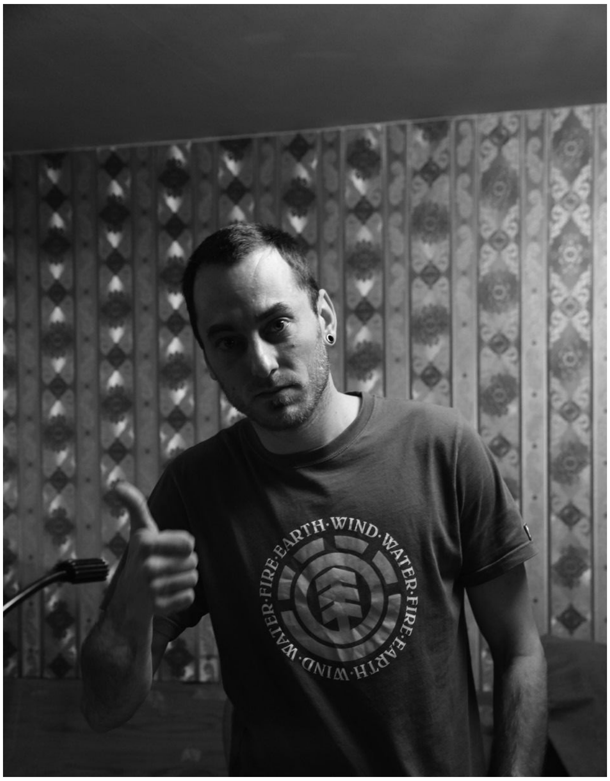

Bart

In de bio op de website lichten de broers Kolacny hun visie en werkwijze toe. Steven kiest de songs en bewerkt ze voor het koor: hij past de toonaard aan, sleutelt aan het tempo of herhaalt de refreinen. "We houden ons aan de letterlijke tekst, dat is heel belangrijk, maar de sfeer van een lied kan erg verschillen. Wanneer je onze versie van 'Creep' naast die van Radiohead legt, merk je dat ze volledig anders is, ook al is de tekst, melodie en toonaard dezelfde."

Rock en indie werken het best als genres. Stijn: "De ziel van die songs is vaak zeer donker en emotioneel en de vrouwenstemmen voegen daar een melancholische toets aan toe. Soms geven ze zelfs een volledig nieuwe dimensie aan een song. Onze versie van 'Nothing Else Matters' zou voor klassieke muziek kunnen doorgaan en de klank refereert helemaal niet meer aan Metallica."

Pop werkt minder goed. Steven: "Meestal is er geen droefheid genoeg." "Te oppervlakkig", voegt Stijn er aan toe.

Stijn was er eerst voor beducht dat het idee van een indierock repertorium niet bij iedereen in de smaak zou vallen en het als een goedkope gimmick opzij zou worden gezet. Intussen hebben internationale successen bewezen dat er wel degelijk commerciële waarde in zit. Sindsdien hebben de broers een eigen label en productiehuis opgestart, Fratelli, en zijn ze een bescheiden clubfenomeen: dj's spelen hun muziek om de laatste gasten naar buiten te begeleiden.

In 2015 worden twee nieuwe platen tegelijk gereleased: 'Et si on était des anges' en 'Unendlich'. Twee platen in respectievelijk Frans en Duits. In het voorjaar van 2016 wordt 20 jaar Scala gevierd met een reeks concerten die aftrapt in de thuisstad Aarschot.

Meer info: http://www.scalachoir.com

staan, is het de bedoeling om zoveel mogelijk overspraak te vermijden," zegt Bart. Met zoveel headsets op de scène, wordt het slagwerk zoveel mogelijk elektronisch versterkt. Een volledig akoestische drumkit zou het podiumgeluid teveel domineren, maar liever dat dan gewoon met een backing-track mee te zingen.

Zoals steeds meer het geval is, toert ook Scala met eigen mengtafels. Bart gebruikt voor de FoH een Avid Profile, waar hij erg over te spreken is. "Vooral de vele plug-ins maken mij het leven gemakkelijk. Ik heb plug-ins van Waves geïnstalleerd, zoals de S2 Stereo Imager, een reverb van Sonox en de Phoenix Tape Saturation." De PA wordt zoals gezegd steeds door de locatie aangeleverd. Het zou voor de technici onmogelijk zijn om met het gezelschap mee te reizen en ook nog eens de klankinstallatie te moeten opbouwen.
De installatie moet uiteraard aan een aantal vereisten voldoen. Stijn: "Voor ons is het er om te doen dat de klank van Scala overal gelijkwaardig is. Met hedendaagse techniek is dat ook geen probleem. We hebben wel een technische rider waarin alle vereisten opgelijst staan. We stellen ons daarbij soepel op om zo tot het beste compromis te komen." Voor het optreden in de opera van Erfurt werd gebruik gemaakt van het huissysteem van Kling & Freitag. De kwaliteit van het

Mattijs

systeem stond buiten kijf, maar dat nam niet weg dat deze speakers in België nog niet zo bekend zijn.
Het systeem in de opera is nog niet zo lang geleden geïnstalleerd. Scala maakte er gebruik van twee Nomos XLC met daar bovenop telkens een Line 212-9. Om de toeschouwers op de balkons een goede klankbeleving te geven, werd per kant een CA1515-9 aangevuld. Als delays werden Passio en CA106 klankkasten voorzien.
De wereld van monitors wordt bestuurd door Michel Daems. Hij bekommert zich over de podiummix voor de zangers, de pianist, de dirigent en de slagwerker. Daarnaast moet hij ook alle zenders bedienen en de videoprojecties starten. Omdat elke zangeres haar eigen microfoon heeft, worden wel eens zenderkanalen samen gebruikt. In Erfurt werden 25 EM 3732 COM-II gebruikt. Om zo weinig mogelijk problemen met zendfrequenties te hebben, scant Michel de beschikbare bandbreedte twee maal per dag. Na de eerste scan regelt hij alles in en voor de soundcheck doet hij nog een tweede scan. Ook de individuele kanalen moeten worden bijgeregeld. Michel: "Ik moet voor vrijwel elk concert de mix aanpassen. Dat heeft minder met de wisselende locatie te maken, maar wel met de zangers. Tachtig percent van de luisterervaring speelt zich in de hersenen af en wanneer de stemming verandert, is ook het horen anders. Zo kan het dat een mix die de ene dag perfect was, de volgende dag waardeloos is."

Michel mixt de podiumklank op een Behringer X32. Zijn voorganger kon nog beschikken over een Avid SC48, maar die werd te duur. Ook Michel ziet zijn relatie met die keuze louter zakelijk: "Ik kan met die tafel doen waarvoor ik ben ingehuurd. In vergelijking met de SC48 zijn de effecten op deze tafel wel aardig."

Natuurlijk kan ook een koor niet zonder een passende belichting, ook al is die een stuk bescheidener dan bij het gemiddelde popconcert

Natuurlijk kan ook een koor niet zonder een passende belichting, ook al is die een stuk bescheidener dan bij het gemiddelde popconcert. Tot voor kort werd de lichtinstallatie meegenomen op toernee. "We hadden vroeger een aparte vrachtwagen voor licht- en klankmateriaal. Die is inmiddels verkocht en we houden het nu bij een aanhanger bij de toer-

bus. Ook hier laten we inhuren wat nodig is en we nemen zelf alleen het hoogstnodige", zo vertelt Mattijs Van Looy, de lichttechnicus. Met dat eigen materiaal bedoelt hij onder meer de GrandMA2 lichttafel.
Mattijs maakt gebruik van een reeks individuele cues die hij voor elke show sorteert. Vermits de speellijst vaak verandert, geeft deze manier van werken de operator de nodige ademruimte.
Omdat hij is overgeleverd aan wat externe verhuurbedrijven installeren, doet Mattijs zoveel mogelijk beroep op movingheads en wisselfilters. In Erfurt gebruikte hij zes Robe Robin 600 wash en vier Robin 600 spots als tegenlicht. "In het lichtontwerp hebben we natuurlijk het gebruikelijke front- en tegenlicht, maar we werken ook met zijlicht, zoals in het theater en opera. De meeste liederen zijn zeer traag van tempo en daarom is het ook geen grote lichtshow."
Een productie van Scala & Kolacny Brothers draait niet om een bonte of luidruchtige show. De nadruk ligt meer op verstaanbaarheid, zodat je als luisteraar kan genieten van een avond aanhoren van herinterpretaties van rocksongs. ■

Foto's © Simon Kropp

MENSEN UIT DE CULTURELE SECTOR GETUIGEN OVER DE BLESSURES DIE BIJ HUN BEROEP HOREN

CULTUUR KAN UW GEZONDHEID ERNSTIG SCHADEN

Nick De Leu (De Standaard), foto's Fred Debrock

Deze week huldigde het cultuurcentrum van Dilbeek zijn vernieuwde, geautomatiseerde theatertrekken in. Tot jolijt van theatertechnici, want door het zware hijswerk kampen zij vaak met rugklachten. Maar ook andere cultuurberoepen staan garant voor kwaaltjes. Hoezo, zachte sector?

Seb Verhasselt (37) Camerman met een dubbele hernia

Werken op mijn eigen tempo
"Eigenlijk had ik het voelen aankomen. Voor ik begon als cameraman, werkte ik als fotograaf.
Toen had ik ook al last van mijn rug. Zo'n vier keer per jaar ging ik naar de kinesist voor een kuur van een paar weken, en dat verlichtte de kwaal altijd. Maar toen ik cameraman werd, werd het nog erger.
Je moet weten: zo'n camera weegt gemiddeld vijftien kilo. Toen ik nog voor realityprogramma's als Temptation Island werkte, draaide ik soms weken aan een stuk lange dagen met zo'n ding op één schouder. En dus werden mijn rugklachten gradueel erger. Tot ik op een dag in 2010 niet meer kon stappen, staan, zitten of zelfs liggen. Dat was de hel."

Afgestorven zenuw
"Blijkbaar had ik niet één, maar twee hernia's. Er zat een zenuw in mijn rug gekneld, en die was voor een groot stuk afgestorven. Een specialist zei me dat er niets anders op zat dan een operatie. Ze hebben dan de spier weggenomen, en mijn wervels terug aan mekaar gezet. Het was een geslaagde operatie, want intussen ben ik alweer aan het werk als cameraman, en heb ik geen rugklachten meer.
Gelukkig komen er geregeld nieuwe, lichtere camera's uit. Dat wordt binnen de sector altijd op gejuich onthaald, want veel cameramannen kampen met rugproblemen. Zelf let ik nu ook meer op met wat voor werk ik aanneem. Ik ben freelancer geworden en dat heeft het voordeel dat het werkritme anders is. Maandenlange opdrachten in het buitenland laat ik nu gewoon links liggen: ik kan werken op mijn eigen tempo en dat is leefbaarder. Als ik voel dat ik deugd zou hebben van een week niet werken, is dat mijn eigen keuze."

Sarah Bostoen (30) Danseres met knieproblemen

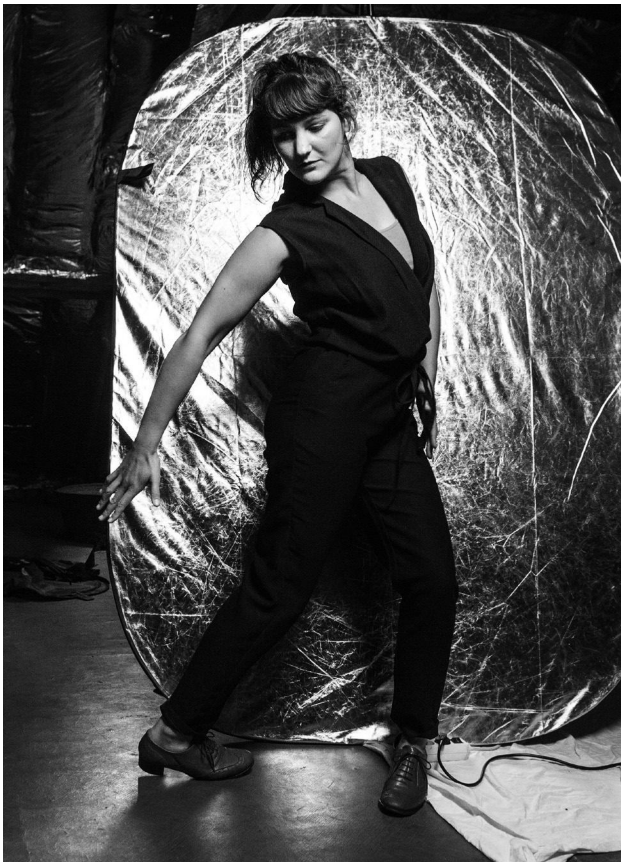

De pijn verbijten
"Toen ik tijdens een repetitie met dansgezelschap UnitedC plots pijn in mijn knie voelde, was mijn eerste instinct: gewoon blijven dansen. Ik kon niet anders: ik had nu eenmaal opdrachten voor de boeg en kon die niet afzeggen.
Ik bleek een scheurtje in een van de banden rond mijn meniscus te hebben. Waarschijnlijk waren die minder sterk geworden omdat ik in de periode ervoor vermoeid was. Dan wordt je lichaam nu eenmaal zwakker.
Ik heb er uiteindelijk anderhalf jaar last van gehad. Maar ik ben de hele tijd blijven doordansen. De kinesist tapete mijn knie in voor voorstellingen en ik nam rust als ik kon. Pijnstillers heb ik niet gebruikt – de pijn afvlakken kan gevaarlijk zijn, want dan voel je het niet meer als het écht fout gaat.
De pijn verbijten werd ook aangemoedigd vanuit de sector. Iedereen leefde wel mee, maar die bezorgdheid was snel

voorbij. Zorg maar dat je op scène kan staan en dat we je niet moeten vervangen, was de teneur. Bovendien had ik ook zelf de inkomsten nodig: ik had toen nog geen artiestenstatuut of recht op een uitkering. En bovendien moet je in beeld blijven als danser.
Die blessure is mijn werk wel gaan beïnvloeden. Ik was toen met een eigen creatie bezig en heb uiteindelijk mijn danstaal aangepast aan die knieproblemen: ik kon niet meer gemakkelijk door mijn knie gaan, dus heb ik bewegingen op de grond bijvoorbeeld gemeden.

Met het ouder worden takelt je lichaam misschien wel af, maar als performer doe je enkel meer ervaring op

Zo'n blessure doet je vooral nadenken: wat wil ik nu? Wil ik nog lang doorgaan als danser of wil ik meer voorstellingen gaan maken? Ik heb eruit geleerd om me niet meer krampachtig vast te houden aan wat ik vroeger kon. Met het ouder worden takelt je lichaam misschien wel af, maar als performer doe je enkel meer ervaring op. Zo was die blessure vooral het begin van een nieuw hoofdstuk."

Frank Dhaene (59) Theatertechnicus met hernia

Cultuurhuizen investeren liever in uitstraling dan in ergonomie

"In CC De Schakel in Waregem, waar ik werk, plaatsten we vroeger alle materiaal en decorstukken met behulp van touwen en katrollen. Maar dat was ontzettend belastend werk: soms moesten we per dag tot 750 kilo aan materiaal en tegengewichten in- en uitladen. In Nederland stelde men vast dat theatertechnici maar zelden hun pensioen haalden, dus kozen veel cultuurhuizen daar voor geautomatiseerde trekkensystemen, waarbij motoren het zware tilwerk doen. In België blijft men voorlopig achter.
Zelf liep ik in 1997 een hernia op. Tijdens een verbouwing in de schouwburg, waarbij we de vloer moesten uitbreken met koevoeten, zat ik plots helemaal vast. Dat is natuurlijk een momentopname: het voorspel is het belastende werk dat je dag in, dag uit doet. De tijdsdruk in onze sector is erg groot en de nachtrust is schaars, dus veel tijd om te herstellen is er nooit. De remedie? Twee maanden rust en drie maanden revalidatie. Een operatie kon ik gelukkig vermijden, maar je wil niet weten hoe woedend ik was toen ik het nieuws kreeg. Plots vielen al mijn plannen in het water. Nu kan ik dat relativeren. Het gaf me veel tijd om na te denkenover de organisatie van het cultuurcentrum.
Ik heb bijvoorbeeld een wagentje uitgevonden dat het gemakkelijker maakt om podiumelementen te plaatsen. Later volgden meer initiatieven om de ergonomie te vergroten. Uiteindelijk hebben we ons bestuur ervan overtuigd om voor automatisering te kiezen door hen uit te dagen om twee vaten bier in de nok te hangen. Toen ze met vier man honderd kilo moesten hijsen, zagen ze in op welke primitieve manier wij moesten werken. En dus hebben ze een deel van hun subsidies in die geautomatiseerde trekken geïnvesteerd.
Natuurlijk moet je als technicus ook voor jezelf zorgen. Als er vroeger iets getild moest worden,
wou de macho in mij dat altijd alleen doen. Nu ben ik wijzer en haal ik er iemand bij.
Maar die geautomatiseerde trekken maken echt een wereld van verschil: zoals van paard en kar overstappen op de auto. Helaas betwijfel ik of er nog veel cultuurhuizen ons voorbeeld gaan volgen. De timing zit fout: er moet overal bespaard worden op cultuur. En in zo'n klimaat investeert
een cultuurhuis liever in uitstraling – comfortabele zetels en een mooie hal – dan in ergonomie voor de technici.

Wolfgang Heiremans (47) Violist met tendinitis

Ik kan nog maximaal tien minuten spelen
"Het gebeurde tijdens een concert met De Filharmonie. Plots voelde ik een scherpe pijn: alsof mijn spieren tegen mijn botten schuurden. Het was meteen gedaan met spelen, want ik kon mijn pols niet meer bewegen. Ik trok naar verscheidene dokters, ziekenhuizen en universiteiten, maar overal was het verdict hetzelfde: "Je hebt tendinitis, een chronische peesontsteking." Dat kan jaren aanslepen voordat het geneest.
Dergelijke blessures waren vroeger taboe in de muzikantenwereld. Maar toen ik out was, hoorde ik dat veel collega's gelijkaardige problemen hadden. Die klachten zijn vaak sterk gerelateerd aan instrumenten. Pianisten, trompettisten, hoboisten... Allemaal hebben ze hun eigen kwaaltjes. Tegenwoordig zorgt De Filharmonie wel voor extra omkadering, met een fysiotherapeut die de muzikanten begeleidt.
Zelf probeerde ik enkele maanden lang om te genezen. Ik volgde allerlei therapieën: acupunctuur, acupressuur, kine, osteopathie... Enkel een cortisonekuur heb ik afgewimpeld. Maar echt genezen deed ik niet. Ik had het zelfs moeilijk om een deur te openen. Gevolg: ik zat maandenlang thuis. Intussen werd ik door dokters en specialisten van het kastje naar de muur gestuurd.
Na een onderzoek van een jaar is mijn tendinitis uiteindelijk erkend als beroepsziekte. Nu ben ik dus voor een klein percentage invalide. Eigenlijk heb ik gewoon te veel gespeeld. Ik deed twintig jaar lang 100 à 150 concerten per jaar: op den duur moet je dat fysiek bekopen. Toch heb ik geen spijt van het feit dat ik zo veel gespeeld heb. Muziek is mijn passie, het heeft nooit als beroep aangevoeld. Ik heb wél spijt dat ik niet meer kan spelen.
Gelukkig vond ik snel een nieuwe job – ik werk nu als archivaris en opnameleider bij de VRT. Toen ik onlangs een opname bij De Filharmonie moest doen, hebben er tranen gerold. Ik droom ervan om ooit terug te keren naar De Filharmonie, in welke functie dan ook.
Een terugkeer als violist heb ik opgegeven. Ik kan mijn armen en vingers niet meer gebruiken zoals het hoort. Ik kan nog maximaal tien minuten spelen. Bovendien: als je op een bepaald niveau gespeeld hebt en merkt dat het niet meer gaat, beleef je er geen plezier meer aan. Ik heb mijn viool onlangs dan ook verkocht, omdat ik vond dat zo'n instrument bespeeld moet worden."

Potenwagen *door Wilfried De Jong*

Het werklicht floept aan als de laatste toeschouwer uit de zaal is vertrokken. De magie van de voorstelling is in één klap verdwenen. Zo ziet een theater er in werkelijkheid uit; als het afgeschminkte gezicht van een acteur. De vloer is niet zo smetteloos als gedacht en het decor vertoont schaafwonden vanwege het vervoer.
Het theater als nuchtere werkplek.
Terwijl koude wind naar binnen trekt via het laad- en losperron beginnen theatertechnici op het podium met het afbreken van de voorstelling. Geheel volgens de arbowet dragen ze veiligheidschoenen met stalen neuzen. Aan hun riem hangt een zware sleutelbos.
Ik neem u mee naar de achterkant van het toneel. Naar de plek waar de artiesten soms langer zijn dan op het podium. Hier moeten ze hangen, wachten, slapen. Het is vooral: de tijd doorkomen.
Vanwege de bezuinigingen in de kunstsector is op veel plekken het bedienend personeel van de artiestenfoyer verdwenen. Na een paar uur filerijden in de namiddag krijg je de eerste knipoog van het rode lampje: „Welkom in ons theater. Druk op deze knop voor extra melk en suiker."
Vorig jaar maakte ik mee dat bij aankomst zelfs de automatenkoffie aan me voorbijging. Toen ik op de knop espresso drukte, liep de zwarte drab er aan de achterkant van het apparaat uit.
Het kartonnen bekertje bleef leeg.
Na lang zoeken vond ik iemand van het theater. Ik vroeg of hij me aan koffie kon helpen. Hij liep naar het apparaat.
„Dat ding is kapot", zei ik.
Onverstoorbaar drukte de man op de knop en zag de koffie in stralen langs de kast lopen.
„Hij is kapot", zei de man.
„Kunt u misschien ergens anders koffie regelen?", vroeg ik.
„Ik ga voor je kijken."
De man nooit meer gezien. Zonder koffie de voorstelling gespeeld.
Naderhand stond hij in de publieksfoyer te kletsen met zijn collega.
„En, lekker gewerkt?", vroeg hij plichtmatig.
Snel de auto in, denk je dan.
Ach, luxe is iets voor thuis. Een artiest komt om op te treden, niet om goed te eten of te drinken.
In de periode dat ik met Waardenberg en De Jong door het land toerde, speelde ik twaalf jaar lang ongeveer honderd voorstellingen per seizoen. Het eten schoot er vaak bij in. We gingen op met twee verpakte broodjes kaas van het benzinestation in de maag. Op zaterdagen was het groot feest: tomatensoep en een portie saté bij de plaatselijke Chinees.
En zie, ik leef nog.
Een hazenslaapje vlak voor het optreden vond ik een must. Even de autorit uit je hoofd, het lichaam in totale ontspanning, de hersens in de sluimerstand.
Mijn collega Martin van Waardenberg was een meester in het vinden van een geschikte slaapplek. Terwijl de theatertechnici nog bezig waren met het stellen van het licht, sloop hij naar een rij stoelen in het midden van de zaal. Hij kon zijn lichaam als een slangenmens buigen zodat hij aan drie zittingen genoeg had om een half uurtje weg te dommelen.
Als dat niet lukte, zocht hij in de coulissen naar de 'potenwagen'. Een hoog karretje waarin de poten – de lange gordijnen die de coulissen vormen – lagen opgestapeld. Zacht als een hemelbed. Weg was hij. Onvindbaar voor iedereen, in een diepe slaap.
De medewerkers bepalen de sfeer achter de schermen van het theater.
Het was plezierig als theatertechnici vanuit de coulissen betrokken naar je werk keken. Ze voelden zich medeverantwoordelijk voor het slagen van de avond. Het kan ook anders: ik herinner me een oude technicus die in de coulissen op zijn vaste stoel voorovergebogen zat te lezen in een autoblad; dromend van een auto met open dak terwijl wij ons een paar meter verderop op het podium in het zweet werkten.
Ik zag graag een theaterdirecteur die naar de voorstelling kwam om er achteraf over te filosoferen. Niet een ambtenaar kunstzaken die 'helaas, helaas' niet kon komen kijken, want 'druk, druk, druk'. Zo'n interimbaas kwam vooraf vragen wat voor pauzedrankje de heren wilden. Terwijl we al jaren programma's maakten zonder pauze.
Een goede voorstelling valt of staat bij de inhoud. Bij goed spel, een fijn geschreven stuk, sterke beelden, fantasie, gekte, humor. Het mag oogstrelend zijn, het mag ook zeer doen.
Maar het is fijn als het achter de schermen ook goed toeven is. Het moet van het begin tot aan het einde kloppen. Van de knopen aan de jas van de portier tot aan de bitterbal na afloop in de foyer.
Toch, mevrouw en meneer Van den Ende?

foto © Anneleen Louwes

The Crown of the Evolution.

e 965

The top model of the award winning Sennheiser evolution 900 Series. It combines the best available features of a stage microphone with Sennheiser's pioneering experience in the field of acoustics – a hand-held vocal microphone with a true condenser capsule in large-diaphragm technology, built to impress.

www.sennheiser.com

SENNHEISER
The Pursuit of Perfect Sound

3

Foto's © Marie-Françoise Plissart)

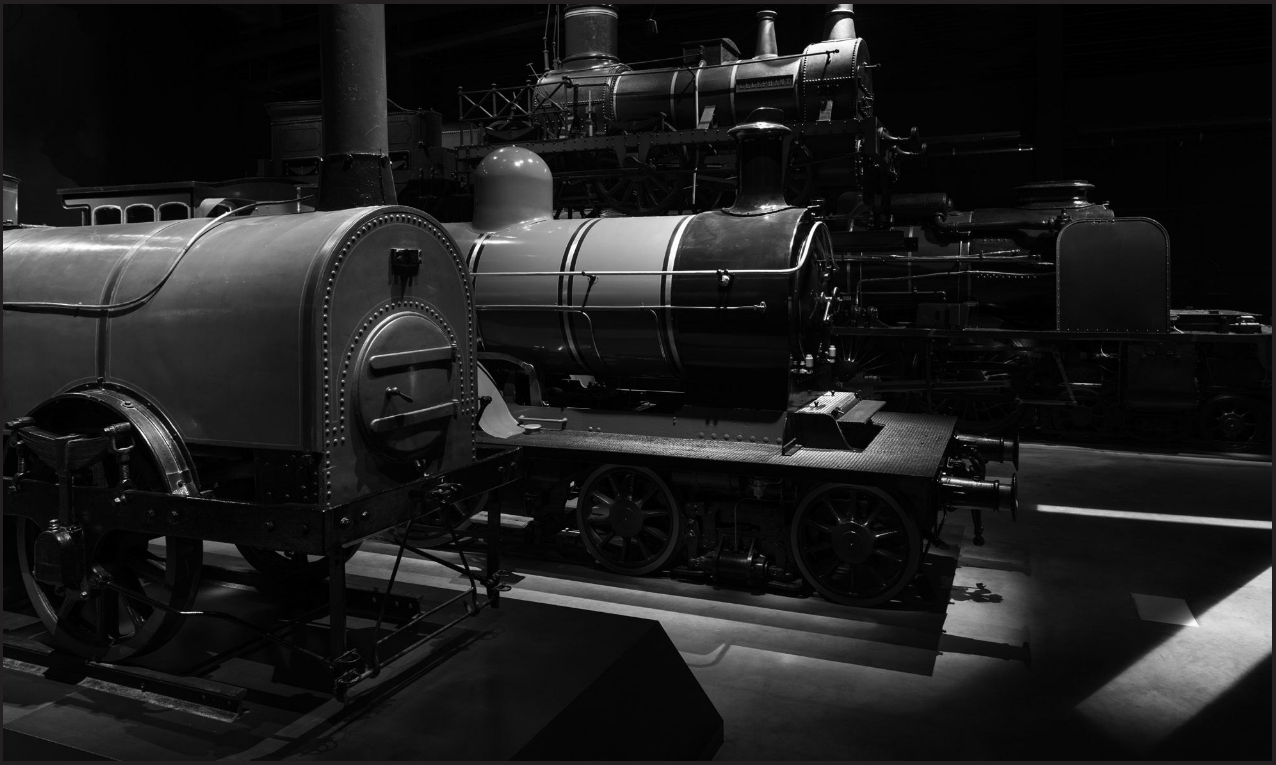

PULSE TREFDAG NO VOICE TO WASTE

Johan Penson

Johan Penson was aanwezig op de Pulse Trefdag in Gent. Hij noteerde een paar gedachten bij de keynote van Moukhtar Kocache. Moukhtar Kocache heeft expertise in filantropie, culturele en maatschappelijke ontwikkelingen. In onze sector draagt hij dit uit als een curator. Hij is geboren in Beiroet, opgegroeid in Parijs, heeft gewerkt in New York, Washington, Caïro en Istanbul. Een man van de wereld in onze sector, benieuwd naar zijn interpretatie van No Voice to Waste.

Sinds het ontstaan van het Pulse transitienetwerk zit STEPP mee aan het stuur. Zowel STEPP als de andere collega's in Pulse hebben het steeds belangrijk gevonden dat onze leden vertegenwoordigd zijn en mee sturing geven aan de duurzame veranderingen die we dringend vanuit onze sectoren willen stimuleren en initiëren. No Voice to Waste, de vierde trefdag van Pulse op 29 oktober in Vooruit bracht meer dan 150 mensen samen die vanuit cultuur willen werken aan een meerstemmige duurzame samenleving. Als we bouwen aan een duurzame samenleving die sociaal rechtvaardig en divers is, kunnen we niet alleen onder gelijkgestemde zielen blijven werken. We dromen van een toekomst waar iedereen een gelijkwaardige stem heeft. Dat vraagt vandaag een oor dat fijngestemd is, maar ook voldoende kanalen om op al die frequenties af te stemmen. Hoe kunnen we in transitie naar een duurzame samenleving al die mensen, dingen, ideeën die nu vaak op een geluidsmuur botsen via cultuur aan het woord laten? In de principesverklaring werd naar mogelijke antwoorden gezocht.

Welke rol kunnen kunst en cultuur spelen in tijden van sociale, economische en culturele crisissituaties? Welke verantwoordelijkheid heeft onze gemeenschap ten opzichte van gemarginaliseerde stemmen? Hoe zetten we onze sterktes in om alternatieven voor te stellen en nieuwe netwerken van macht te activeren? Hoe kan de cultuursector het beste mobiliseren voor een diverse, meer rechtvaardige en duurzame toekomst? Moukhtar Kocache opende de trefdag met een pleidooi voor meerstemmigheid en rechtvaardigheid in een duurzame samenleving. Voor alle duidelijkheid, dit alles speelde zich af vóór de tweede helft van november waarin de context in Parijs en Brussel enigszins veranderde. We zoomen dieper in op de spreekbeurt van Moukhtar en zetten er een reflectie tegenover die naar onze dagelijkse praktijk gaat.
Hij stelde ons veel vragen en deed ons nadenken over een aantal zaken. Om vandaag de stem van het volk te kunnen horen, moeten we bereid zijn polyfonisch te luisteren, op die manier kunnen we zoeken naar harmonie en zullen we gelijkwaardigheid vinden. Goed, maar welke rol kunnen kunst en cultuur in tijden van sociale, economische, ecologische en culturele hoogdringendheid spelen? Met de recente gebeurtenissen in het achterhoofd lijkt het wel bijzonder moeilijk om de gepaste reactie te organiseren waarmee enige vooruitgang te boeken valt in deze kwesties. Laat staan dat er eensgezindheid over bestaat.
Wat is de verantwoordelijkheid van onze gemeenschap tegenover degenen die in onze maatschappij geen stem krijgen, tegenover degenen die gemarginaliseerd zijn? Zouden ze er zelf voor gekozen hebben? Zijn we in staat onze privileges en onze kracht in te zetten om met een nieuw discours nieuwe sterke netwerken te organiseren? Dit klinkt vaak ver van ons bed, maar de realiteit moet anders doen denken.

Als we een sector willen zijn die een maatschappij vertegenwoordigt, dan schieten we momenteel tekort. Kunst en cultuur kan of zal wel degelijk de maatschappij mobiliseren voor een diverse, volhoudbare en rechtvaardige toekomst. Hoe pro-actiever de sector dit onderneemt, hoe sterker dit zal overkomen. Uiteraard kan dit niet enkel via de traditionele relatie zoals we de receptieve podiumkunsten kennen. Dit zal zich uiten in interessante residenties, uitwisselingsprogramma's en spiegelmomenten.
We kunnen ons daar maar beter op voorbereiden, de klassieke podiumkunsten verminderen hoedanook in aantal, om plaats te ruimen voor deze nieuwe samenwerkingsverbanden. Verbreding van ons eigen perspectief en van onze capaciteiten zijn noodzakelijk om verder de realisatie van die zaken te kunnen bewerkstelligen.
We stellen vast dat de politieke, ecologische en sociale context aan het wijzigen is. Deze zaken zijn op een bepaalde manier verbonden met elkaar of hebben op z'n minst een grote invloed op elkaar. De situatie in het Midden-Oosten, de migratiestromen, de energiecrisis, de milieucrisis, oorlogen, alle besluitvorming lijkt momenteel wel fout te gaan of toch tot geen oplossing te leiden. De manier waarop beslissingen genomen worden, is volledig losgeslagen van de realiteit en de noden. En welke stem horen we bij dat alles? Keer op keer de luidste roepers met een demagogisch, kort en eenvoudig verhaal. Degenen die niets te verliezen hebben, prediken hun gelijk om nog minder te verliezen. Lobbygroepen en marketeers hebben middelen en mensen ter beschikking om hun gelijk te handhaven.
Intussen groeien de minderheden aan. Tel in onze grote steden alle minderheden samen en je hebt een comfortabele meerderheid. Als we aan gemeenschapswerk doen, is het hoog tijd om naar alle stemmen te luisteren en om onze eigen taal aan te passen. Het gaat over rechtvaardigheid, niet om veiligheid; het gaat om vluchtelingen, niet over migranten. Het is tijd om de zaken neutraal te benoemen om vooruitgang te kunnen maken.
Het zijn bijzondere tijden en deze vragen uitzonderlijke maatregelen, vandaar ook dit andere verhaal. Wie zijn we, wat is onze verantwoordelijkheid? Onze sector is altijd een thuis geweest voor diegene die in de marge van de maatschappij leeft, diegene met eigenaardige ideeën, alternatievelingen, in ieder geval anders dan de doorsnee burger. Je zou kunnen wijzen op een traditie in het tolereren van het anders zijn, voor de alternatievelingen die van de norm afwijken.
Deze kracht van diversiteit in onze sectoren lijkt heden haast onzichtbaar geworden. En waar ze stilletjes aan terugkeert, wordt ze in vraag gesteld of verworpen door de eigen orde. Het lijkt of onze zo progressieve sector geëvolueerd is naar een conservatief dienstenclubje waar weinig tot geen verandering of evolutie mogelijk blijkt. Daar ligt volgens mij onze belangrijkste verantwoordelijkheid op dit moment: sterk

worden in diversiteit op alle mogelijke vlakken.
Onze sector zit vanop een geprivilegeerde post te kijken naar de sociale en politieke hangijzers. We zouden de wereld rondom ons kunnen analyseren en met ons publiek in debat kunnen gaan om draagvlak te creëren voor een aantal zaken.
Europeanen zijn zowaar de enigen die zich dit kunnen veroorloven en dat mogen we niet uit het oog verliezen. Hoog tijd om het juiste engagement op te nemen. Hoog tijd om diegene die niet gehoord worden aan het woord te laten. Enkel op die manier zit onze relevantie goed in balans. Er ligt vlakbij een enorme rijkdom aan diversiteit, verschillende religies, ervaringen, culturen klaar om ontdekt te worden. Onze sector lijkt daar helemaal vervreemd van. Hoe meer deze andere culturen aanwezig zijn, hoe vreemder we zelf worden als we ze niet omarmen.

Deze tijden vragen om het debat te voeren, om de discussie aan te gaan en elkaar te leren kennen. Stel jezelf geen vragen bij deze zoveelste crisis, maar stel de vraag eens aan de persoon met een andere cultuur, dat is pas interessant. Hoe kunnen we dit alles gaan bewerkstelligen als onze eigen sector, ons eigen overleven (financieel) bedreigd wordt? Het ziet er naar uit dat dit net de reden is waarom we als sector meer en meer onder vuur liggen. We worden niet meer ervaren als relevant, dus zullen de beschikbare financiële middelen blijven inkrimpen.
Zijn we onze relatie met het publiek kwijt? Als de bestaande relatie de enige relatie is die we zien of aankunnen, dan vrees ik het ergste. Als we kijken hoe ons publiek is samengesteld, dan zijn we inderdaad zeer beperkt en te weinig tot niet relevant bezig. Zijn we nu echt kritisch genoeg geweest in het artistiek discours of prediken we al te gemakkelijk 'business-as-usual'? Wanneer komt de dag dat we oprecht en volledig onze troon afstaan zonder dat we neerbuigend deuren openzetten en

wat mee springen op een trend? We moeten ons verbinden met andere publieke sectoren op een manier dat het voor het publiek bijdraagt aan het maatschappelijk discours.

Onze kundigheid om met de meeste van deze vragen om te gaan en het gesprek met de overheid daarover, zullen bepalend zijn voor ons overleven. Het gewicht van de nationale overheid verschuift momenteel naar de lokale besturen. Weten wij wel hoe ze functioneren en wat ze denken? Begrijpen hoe deze processen werken is essentieel in het verkrijgen en benutten van de middelen. Deze kennis is krachtig en van levensbelang. Je kan er niet genoeg aandacht aan schenken, want zo hou je jezelf en onze sectoren relevant in een heen-en-weer discours tussen publiek en overheid.
We hebben vele capaciteiten, goede werktuigen, methodes en infrastructuur die kunnen ingezet worden om een meer inclusief publiek aan te boren en om samenwerkingen met andere sectoren aan te gaan. Onze sector zit vol met toegewijde, verstandige mensen die wel iets afweten van een crisis en die creatief zijn in probleemoplossend denken. We zijn dus zeer goed in staat om innovatieve verhalen te maken van en voor jonge mensen. We hebben met andere woorden heel wat te bieden.

Onze kundigheid om met de meeste van deze vragen om te gaan en het gesprek met de overheid daarover, zullen bepalend zijn voor ons overleven

En toch, om te overleven zullen we onze onafhankelijkheid moeten bewaken. Op financieel vlak zal de overheid minder en minder deelnemen. Nu nog zijn organisaties fier als ze voor de helft eigen middelen genereren. Internationaal gezien is dit ongezien, daar is twintig procent financiële participatie eerder de norm. Of we dat nu fijn vinden of niet, je kan er maar beter aan wennen en je kan nu al je inkomstenstructuur aanpassen voor de toekomst. Veel meer financiële onafhankelijkheid is de enig mogelijke optie tot overleven. Minder is voor een keer, meer.
Verankering met alle relevante sectoren kan daar al een oplossing zijn. Langetermijndenken met heel veel partners lenigt gezamenlijke noden. Kortetermijndenken leidt naar concurrentie en doet onze inspanning teniet. Hoe meer organisaties overleven, des te meer diversiteit en hoe rijker ons landschap zal zijn. Solidariteit blijft dus een goede basis.

Voldoen onze structuren nog om onze maatschappelijke doelstellingen waar te maken? Voor sommige realisaties werken sterstructuren vaak efficiënter dan piramidestructuren omdat bottom-up en tegelijkertijd top-down werken gebaseerd is op communicatie en respectvol overleg. Onze bestuursorganen moeten breed en divers zijn samengesteld om een holistische praktijk te kunnen realiseren. Zie de nieuwe paradigma's op ons afkomen en anticipeer erop. Nieuwe artistieke en dissonante praktijken die sociaal geëngageerd zijn, die een politieke betekenis hebben, zullen een kans moeten krijgen. De binding met wetenschap, onderwijs en innovatoren mag nooit ver weg zijn. Het experiment dat met een maatschappelijk relevant curatorschap is opgebouwd, zorgt voor de nodige aanvulling of spiegeling aan een regulier programma.

Dit zijn geen tijden om angst te krijgen, maar om nieuwe uitdagingen te ontdekken. Verval niet in conservatisme: radicale creativiteit en breedte door samenwerking en niet door concurrentie zal ons relevant maken. Maak een prioriteit van de diversiteit van stemmen in je organisatie en bij je publiek. Deze nieuwe polyfonische wereld staat voor gelijkheid, rechtvaardigheid, harmonie en bezorgt onze sectoren een opwindend programma. Je bent zelf de verandering die je in de wereld wil zien en onze organisaties moeten onze moraal, waarden en idealen belichamen.

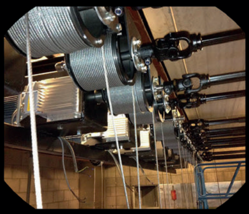

trekkenwand installatie

zelfoptrekkende truss

kabelsystemen

zoeken naar oplossingen

StaPoTech BVBA

Podium Technieken

Advies, Ontwerp & Realisatie

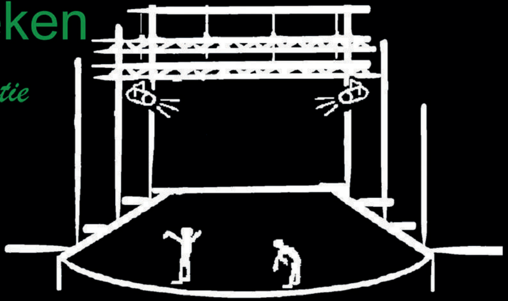

Voorheen bekend als Stakebrand BVBA

Onder andere:

- kettingtakel systemen
- onderhoud
- arbo aanpassingen
- special effect pretparken/dierenparken
- handige tools : gordijnklemmen, roedeboeien,...

Gespecialiseerd in de kleinere Projecten!

info@stapotech.be
www.stapotech.be

Studiebureau voor Theatertechnieken

Adviseur voor overheid, theater en architect
Partner bij internationale prijsvragen

'Een goed theater is een warme, feestelijke uitgaansplek voor het publiek, een gastvrije speelplek voor artiesten en een efficiënte, veilige werkplek voor alle medewerkers.'

Schouwburgen - Culturele Centra - Concertzalen - Muziekcentra - Polyvalente zalen

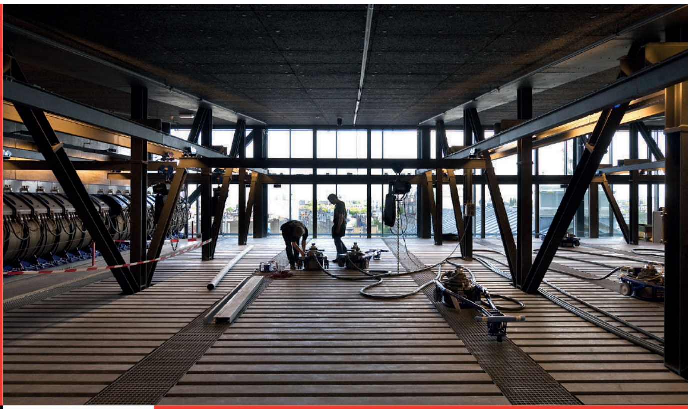

theater advies bv

Ontwerp en Advies:

Toneeltechniek en hijsinstallaties
Belichting, audio, zetels en stoffering
Europese aanbestedingen
Nieuwbouw en renovatie

Zaalindeling en zichtlijnenstudies
Logistiek van mens en materiaal
Haalbaarheidsstudie en lastenboek omschrijving
Planning en budgetcontrole

theateradvies bv
Herengracht 160
1016 BN Amsterdam
Tel +31 (0)20-627 2248
info@theateradvies.nl
www.theateradvies.nl

DUURZAAMHEID IS EEN STREVEN. MUSEA EN DEPOTS (VER)BOUWEN

Olga Van Oost

De voorbije jaren kwamen er in binnen- en buitenland enkele nieuwe musea bij. Er werden er ook verschillende grondig vernieuwd. Denk maar aan MAS, STAM, Texture, Red Star Line Museum, In Flanders Fields Museum... Andere grote projecten staan nog in de steigers, zoals het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten van Antwerpen of het Afrikamuseum in Tervuren. Maar hoe duurzaam zijn deze nieuwe gebouwen – waarvan we verwachten dat ze toch minstens enkele decennia mee kunnen? Voldoen ze altijd aan de verwachtingen?

Dat blijkt jammer genoeg niet altijd het geval. Een recent en vrij problematisch voorbeeld is Louvre Lens, dat op 4 december 2012 de deuren opende en dat nog jaren nodig zal hebben om constructiefouten op te lossen. Het is waarschijnlijk een illusie om een foutloos (ver)bouwparcours te doorlopen, maar het moet toch mogelijk zijn om dit soort situaties te voorkomen en een betere voorbereiding te treffen. Dit was het uitgangspunt voor het traject 'Duurzaam (ver)bouwen van musea' dat FARO, het Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed, het Centrum voor Vlaamse Architectuurarchieven en het Team Vlaams Bouwmeester organiseerden tussen 2013 en 2015. Dit resulteerde in de publicatie '**Duurzaamheid is een streven. Musea en depots (ver)bouwen**' die we hier voorstellen en die u gratis bij FARO kan bestellen. Parallel hieraan kan u trouwens de uitgebreide verslagbundel nalezen, die als e-publicatie op de website van FARO is te vinden.

Centrale vragen van het traject 2013-2015

Stel, uw museumgebouw is verouderd, uitgeleefd en te klein, waardoor het goed uitvoeren van de museale basistaken - zijnde collecties duurzaam bewaren, beheren, presenteren en maatschappelijk valoriseren - in het gedrang komt. Een renovatie, uitbreiding of zelfs nieuwbouw dringt zich op. Maar hoe begint een museum hieraan? Welke processen komen erbij kijken, van behoefte-analyse, tot projectdefinitie en programma van eisen? Wie is verantwoordelijk voor wat? En hoe ervoor te zorgen dat het eindresultaat duurzaam is, voor lange tijd meegaat en dat het aan de verwachtingen voldoet? Deze vragen vormden de rode draad van dit traject met studiedagen in het Red Star Line Museum in Antwerpen, Texture in Kortrijk en deSingel in Antwerpen. In 2014 organiseerden we werkbezoeken aan Louvre Lens, LAM in Villeneuve d'Ascq en La Piscine in Roubaix voor een vijftigtal erfgoedprofessionals. Musea lichtten heel open en eerlijk hun trajecten toe en stonden zowel stil bij de zaken die goed waren gelopen als bij de miskleunen.

Bij het overlopen van dit traject zijn er enkele opvallende vaststellingen die we hier toelichten. Voor meer informatie verwijs ik graag naar de publicaties.

Enkele opvallende vaststellingen

Duurzaamheid?

Ten eerste hadden we het steeds over duurzaamheid. Al snel bleek dat dit begrip uiteraard te maken heeft met de juiste klimatologische omstandigheden om objecten te preserveren en met ecologische aspecten zoals de recuperatie van materialen, een besparing van energiekosten, kortom het groene museum. Maar het gaat bij duurzaamheid ook over veel meer. Het gaat over het museum zelf, over de betekenis die een museum wil hebben. Over de rollen die het in een maatschappij wenst op te nemen. Elk architectuurproject komt voort uit de inhoudelijke, museologische langetermijnsvisie van dat museum.

Het proces

Een tweede rode draad was de vraag naar het proces dat het duurzaam verbouwen voorafgaat en het proces tijdens het

bouwen. Voor dat proces moet echt voldoende tijd worden genomen en er mag niet te licht over worden gegaan. Er moet voortdurend overleg zijn tussen de verschillende betrokken partijen. Het is eigen aan deze procedure is dat het een afwisseling is van nu eens stappen vooruit en dan weer achteruitgaan. Vanuit het proces-denken weten we ook dat er geen pasklare antwoorden zijn. Elk museum zal zijn eigen problematiek hebben. Een goed proces is per definitie duurzaam. Laat dat de boodschap zijn.

De projectdefinitie

Als ik iets heb geleerd tijdens dit traject, dan was het wel dat de projectdefinitie een sleutelbegrip is. Wat willen wij betekenen? Wat voor soort museum willen wij zijn? Dat zou in die projectdefinitie vervat moeten worden. En dan is het vervolgens aan de ontwerpers om hieraan ruimtelijk vorm te geven. De projectdefinitie dient dan ook om af te toetsen of het architecturaal project effectief invulling geeft aan de eisen die je als opdrachtgever hebt gesteld.

Draagvlak

Duurzaamheid, proces, projectdefinitie... alles heeft te maken met wat men het draagvlak kan noemen. Het is de afstemming tussen financiers, opdrachtgever, gebruikers en de bezoekers. Een geslaagd traject zal in grote mate afhangen van het antwoord op de vraag of er een voldoende groot draagvlak is gecreëerd.

Regie

Maar hoe hard we ook streven naar een ruim draagvlak en naar een participatief proces, op een zeker ogenblik zijn er mensen nodig die de regie op zich nemen. Die bemiddelen en knopen doorhakken. Dat kan een museumdirecteur zijn, een onafhankelijk architectenbureau of een stedelijke dienst. Het is geen sinecure om opdrachtgever, architecten en gebruikers op dezelfde lijn te krijgen. Hoewel de gemeenschappelijke taal doorgaans Nederlands is, is het vaak heel moeilijk om elkaar te begrijpen.

Duurzaamheid en regulering

Een laatste en zesde punt waar we het geregeld over hebben gehad, is de vraag naar duurzaamheid en regulering. Het is opvallend dat we uit een tijd komen waar duurzaamheid sterk in termen van cijfers en regulering werd gezien. Stilaan springen we in de erfgoedsector anders met dit soort normen om. Er wordt meer vanuit het perspectief van de mens gedacht en vanuit diens welbehagen, eerder dan zich strikt te houden aan sterke normen zoals temperatuur- en energiewaarden. Een duurzaam museum is misschien ook wel een museum dat bepaalde zaken durft los te laten in plaats van al te stringent op regels en procedures toe te zien.

Alles vloeit

En een duurzaam museum is ook voortdurend in beweging. Een duurzaam museum blijft niet eeuwig duurzaam maar dient daar telkens opnieuw aan te werken. Het blijft dus een streven, zoals de titel van het boekje dat we samenstelden luidt. Naast een bijdrage over het hier geschetste traject, vindt u nog een tekst van het Team Vlaams Bouwmeester terug over de projectdefinitie en de Open Oproep van de hand van Joeri De Bruyn en Sofie Troch. VUB-onderzoekers Inge Bertels, Dorien Aerts en Filip Descamps lichten in hun bijdrage het belang van een programma van eisen toe bij het duurzaam (ver)bouwen van depots.

Korte inhoud van de publicatie

In de eerste bijdrage geven Sofie De Caigny (Centrum Vlaamse Architectuurarchieven), Leon Smets en Olga Van Oost (FARO) een neerslag van hun bevindingen tijdens het traject Duurzaam (ver)bouwen voor musea. Dat liep tussen december 2013 en 2015 en bestond uit een reeks bezoeken aan musea in België en Frankrijk, met informatie , ervarings en discussiemomenten.

De tweede bijdrage, van Sofie Troch (Vlaams Bouwmeester) en Joeri De Bruyn (Public Space), gaat dieper in op het belang van een goede projectdefinitie om tot een echt duurzaam publiek gebouw te komen.

De derde en laatste tekst verlegt de focus, van musea naar cultureel erfgoeddepots. VUB onderzoekers Inge Bertels, Dorien Aerts en Filip Descamps stellen de resultaten voor van de studie naar de bouwstenen voor een programma van eisen voor cultureelerfgoeddepots in Vlaanderen. Die voerden ze uit in opdracht van het toenmalige Agentschap Kunsten en Erfgoed. Deze auteurs gaan eveneens in op het complexe besluitvormingsproces dat bij dergelijke projecten komt kijken.

Deze nieuwe publicatie geeft antwoord op deze veelzijdige vragen en uitdagingen, en brengt veel praktijkinzichten samen.

Het boek 'Duurzaamheid is een streven. Musea en depots (ver) bouwen' is een uitgave van FARO. Het telt 52 pagina's, is rijkelijk geïllustreerd en kan online (http://www.faronet.be/publicatie-bestellen) besteld worden of via +32 2 213 10 64. Het boek is gratis.

Aanvullend publiceerde FARO ook een verslagbundel van het traject 'Duurzaam (ver)bouwen voor musea'. U vindt deze bundel hier (http://www.faronet.be/e-documenten/duurzaam-verbouwen-voor-musea-verslagbundel)

De auteur is stafmedewerker musea bij FARO, het Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed vzw. Ze is tevens verbonden aan de vakgroep Communicatiewetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel waar ze Kunst- en Cultuursociologie doceert.

PRG
PRODUCTION RESOURCE GROUP
leverancier van techniek voor de theatersector

AUDIO
VIDEO
LED
LIGHTING
SCENERY
RIGGING & AUTOMATION

SEE WHAT WE CAN DO
www.prg.com

Voor meer informatie, neem contact op met onze verkoopafdeling

Controllux
Controllux B.V.B.A.
Ambachtsstraat 2B
B-2450 Meerhout
Tel. : +32 (0) 13 480 600
E-mail : info@controllux.be
www.controllux.be

WERFBEZOEK ÉÉN JAAR GC DE WIEK

Jan Decalf

Wie al eens op zoek moet gaan naar een cultuurcentrum herinnert zich dat gevoel wel uit tijden vóór elektronische hulpmiddeltjes: blind de gemeente binnenrijden, hopen dat er ergens een wegwijzertje te vinden zal zijn en dan uitkijken naar een gebouw dat eruit ziet alsof het wel eens een zaal zou kunnen herbergen. Soms is dat vakkundig weggemoffeld tussen de bibliotheek en een sporthal, dan weer onherkenbaar vermomd in een omgeturnd bijgebouw. Het kraakvers opgeleverde GC De Wiek is geen van beide: het schreeuwt fier haar naam van het dak en haar nadrukkelijke aanwezigheid in het hart van Zele nodigt je al van ver uit.

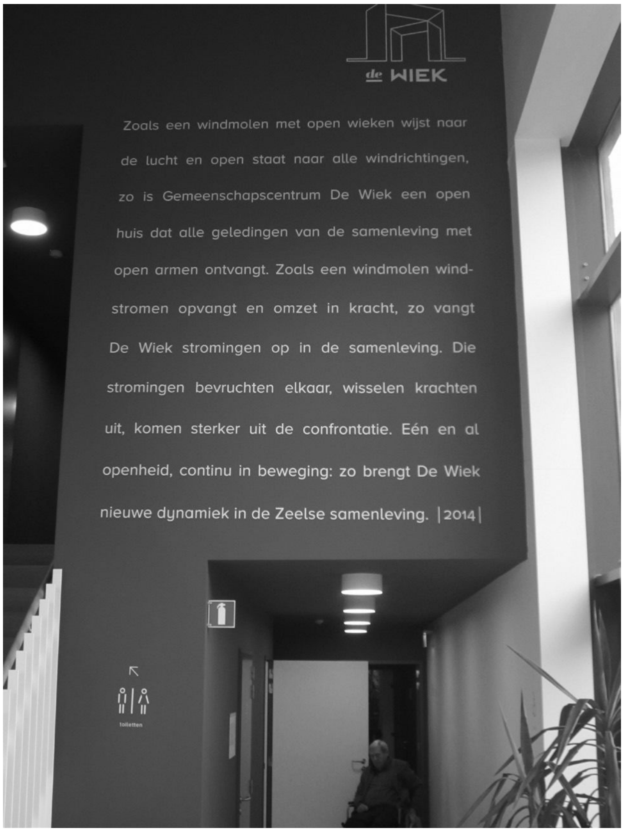

In deze barre tijden van verschraling en verschrompelende budgetten is De Wiek ook een anomalie, een nagelnieuw GC van de grond af opgebouwd. We spraken er met cultuurfunctionaris Veroniek De Leenheer en de huistechnieker Jonathan Troch over hun ervaringen nu het eerste jaar er opzit.

Jonathan werd een maand voor het GC de deuren zou openen aangeworven en sindsdien loopt hij zich de benen van onder het lijf om alle techniek in goede banen te leiden. De Wiek mag dan al een middelklein GC zijn, het blijft een hele klus om alles te bestieren. Nu het tweede seizoen is aangevat, vindt Jonathan ook de draai om een en ander naar zijn hand te zetten. Alle technieken waren al bestekt en besteld voor hij kon worden geraadpleegd en sindsdien is hij best geplaatst om te oordelen over wat voldoet en wat nog ontbreekt. Waar mogelijk grijpt hij dan ook de kans om lacunes aan te vullen en kinderziektes te verhelpen.

Het hele gebouw baadt in licht en speelsheid en ook de zaal is zelfs onder werklicht uitnodigend en warm. De gezelligheid wordt nog benadrukt door de regen die emfatisch tegen de rookluiken klettert. Maar de meest opvallende creatieve keuze van de architect is de steile gradin. Gekoppeld aan een onregelmatige trap maakt het de klim naar de achterste rijen avontuurlijk.

Bij het opstellen van het lastenboek werd rekening gehouden met wat de plaatselijke cultuurverenigingen – de uiteindelijke gebruikers – wensten. De zaal moest zowel dienen voor de muziek van koren, harmonie en orkesten, als voor het theater van de toneelverenigingen. Ook akoestisch moest er zo naar een compromis worden gezocht tussen een levendige klank en voldoende demping. De studie van Bel Acoustics hield rekening met deze briefing en zocht naar een gulden middenweg.

Jonathan speelt zelf een cruciale rol in het doorvoeren van de nodige aanpassingen. "Ik zorg ervoor dat alle doeken weg zijn als er muziek is, zodat je meer galm op het podium hoort en ik hang akoestische panelen in. Voor spraak kan ik dan weer dempende doeken bijhangen om de zaal nog droger te maken. Die dubbele functionaliteit is iets waar de verenigingen hard op hebben gehamerd."

Die bekommernis om het welbevinden van de artiesten hangt samen met Jonathans achtergrond. "Ik ben zelf klassiek muzikant van opleiding en ik kan me wel inleven in hoe je de klank op het podium ervaart. Wanneer de zaal gortdroog is, krijg je er ook niks van terug. Teveel demping maakt alles ook heel delicaat, elke fout die je speelt of elke geschuifel hoor je tot achterin. Vergelijk het met een kerk waar je onder het dekbed van de galm veel kan verbergen. Het blijft zoeken naar een balans en deze zaal is fexibel genoeg om iedereen tegemoet te komen."

Wat de theatertechnieken betreft, is ervoor gekozen om een basisset aan te kopen en waar nodig later aan te vullen. Als FoH werd een erg elegante set ARCS ingehangen, maar toch kiezen sommige bezoekende technici ervoor om een paar

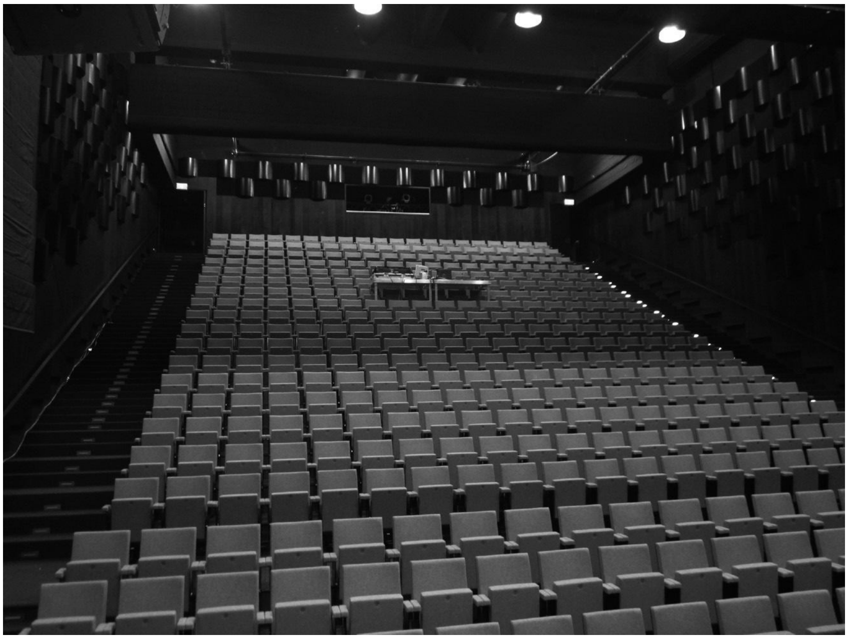

extra subs in te huren. Ook bij de lichtinstallatie is nog ruimte voor uitbreiding. Van de 10 trekken op het plan werden er eerst acht opgeleverd. Die volstaan om aan de eerste behoeften te voldoen, maar het blijft wel uitkijken. "De trekken hebben geen frequentieregelaar en dat betekent dat jojoën er niet bij is, ze starten en stoppen zo bruusk dat je moet opletten om geen lampen te laten sneuvelen. Ik ben nu al even de dingen aan het oplijsten die ik nog zou willen aanpassen, maar al bij al ben ik erg tevreden over deze uitrusting. Zeker als ik kijk naar wat andere centra hebben, heb ik niks te klagen, maar je wil natuurlijk dat je huis aan niets ontbreekt."

Ook hier rijgt Jonathan de losse stukken aan elkaar en stopt hij af waar nodig. "Het is hier niet mogelijk om een echt portaal uit te lichten, maar ik maak er dan ook geen punt van om de zaalbrug te verbouwen. Met wat flexibiliteit kom je dan al een heel eind."

Wanneer gevraagd naar de criteria in het arsenaal aan armaturen, stuiten we op een merkwaardig knooppunt. Jonathan zoekt voor de verdere uitrustig toch in de richting van conventioneel licht. "De meeste technici en lichtontwerpers vragen voor hun lichtplan nog steeds naar de gewone parlampen. Ik wil heel graag meegaan in groene technologie, maar ik heb nog geen technische fiche gekregen waar staat dat ik in plaats van een par ook een ledlamp mag inhangen." Het is een andere vorm van spaarzaamheid, zuinig omspringen met budgetten.

En daarmee zijn we bij het hangijzer van duurzaamheid gekomen. Ook hier heeft men voor de pragmatische weg gekozen. Er is een groendak, een fietsoplaadpunt en de courante toepassingen voor regenwater en warmterecuperatie.

Niets bijzonders, maar zoals men in de directieven voor transitie aanstipt, zijn er ook andere aspecten dan alleen die van milieu en energie. Wat verankering en inclusiviteit betreft, is De Wiek een baken.

Die nadrukkelijke keuze voor de locale functie van een cultuurcentrum is een stokpaardje van cultuurfunctionaris Veroniek De Leenheer. Zij ontfermde zich lange tijd over de jeugddienst en kende de verzuchtingen van de cultuurverenigingen maar al te goed.

"Voor dit gemeenschapscentrum er kwam, was er in Zele geen openbare infrastructuur. Er waren wel een paar privézaaltjes, maar die bleken steeds minder te voldoen. Het besluit om toch maar te investeren, werd jaren geleden genomen. Wat volgde was een processie van werkgroepen en gesprekken met allerlei belanghebbenden: de verenigingen, beleidsmedewerkers, politici, architecten... We hebben enquêtes gehouden en we zijn ook op andere plaatsen gaan kijken hoe ze er de zaken hadden aangepakt. Uiteraard is het daarbij van belang dat de keuzes die we maakten politiek ondersteund werden en dat we het bestuur konden overtuigen om de nodige budgetten te willen vrijmaken. De schepen van cultuur Guy

Easycab 12-2D
Easycab 12-2D
Easycab 12-2D
Easycab 12-2D

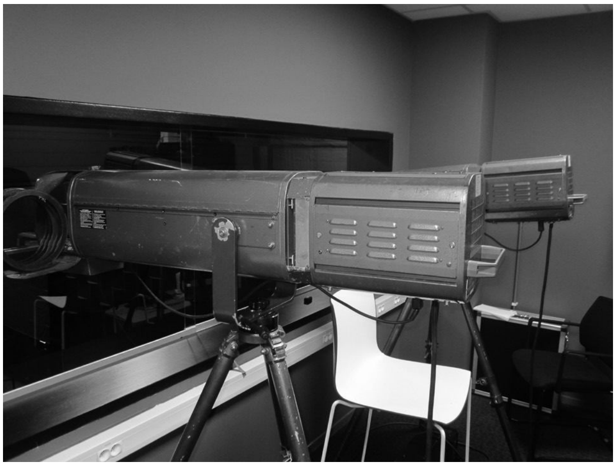

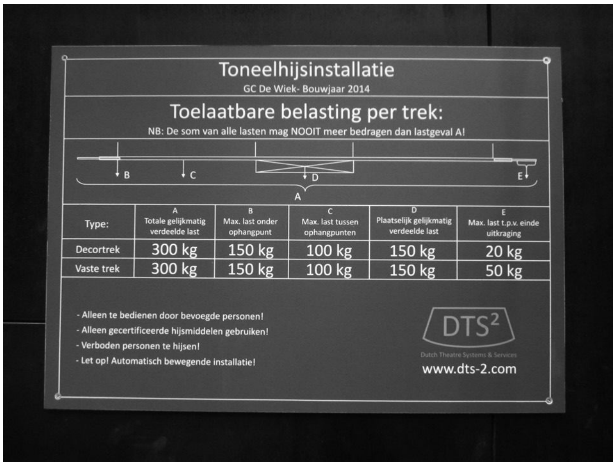
Toneelhijsinstallatie
GC De Wiek- Bouwjaar 2014
Toelaatbare belasting per trek:
NB: De som van alle lasten mag NOOIT meer bedragen dan lastgeval A!
B
C
D
E
A
Type:
A Totale gelijkmatig verdeelde last
B Max. last onder ophangpunt
C Max. last tussen ophangpunten
D Plaatselijk gelijkmatig verdeelde last
E Max. last t.p.v. einde uitkraging
Decortrek 300 kg 150 kg 100 kg 150 kg 20 kg
Vaste trek 300 kg 150 kg 100 kg 150 kg 50 kg
- Alleen te bedienen door bevoegde personen!
- Alleen gecertificeerde hijsmiddelen gebruiken!
- Verboden personen te hijsen!
- Let op! Automatisch bewegende installatie!
DTS²
Dutch Theatre Systems & Services
www.dts-2.com

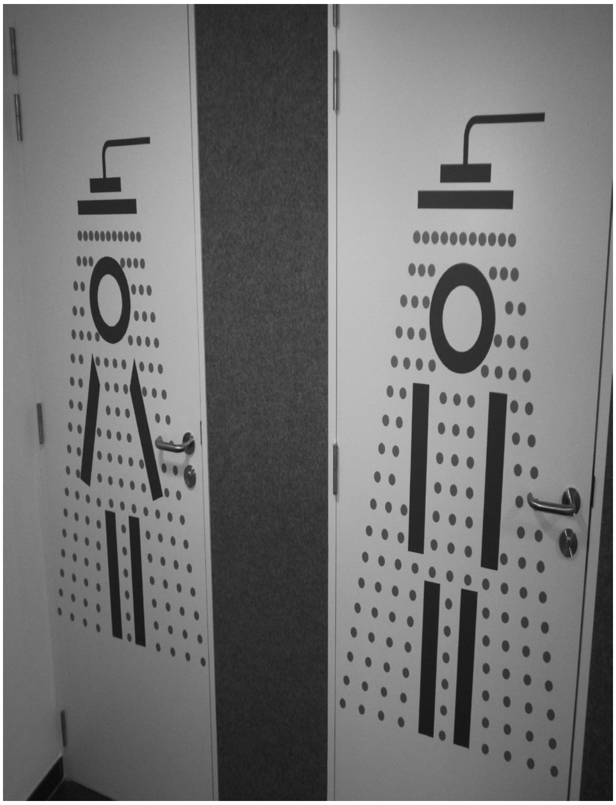

TECHNISCHE FICHE GC DE WIEK ZELE

Oplopende theaterzaal met vaste zetels zonder balkon

Capaciteit zittend:
met regie in zaal 388

Aankleding:
akoestisch behandelde muren + akoestische aanpassing door gordijnen en panelen
Mogelijkheid tot verkleinen zaal door akoestisch gordijn
Vlot toegankelijk door rolstoelgebruikers (tot 16 plaatsen, rij D en E op gelijkvloers)

Vrije hoogte boven podium:
10,20m onder trekken, 8m onder loopbrug

Breedte:
max 15m

Diepte:
max 12,78m

Proscenium:
15m breed, 1,55m diep

Portaalopening:
7,54m hoog, variabele breedte=min 8,7m- max ± 14,30m

Voordoek:
Griekse opening, DMX gestuurd, elektrisch bediend

Akoestiek:
8 reflectiepanelen aan trekken, 15 delige, mobiele akoestische schelp

Geluid
PA gevlogen: 4x L'acoustics Arcs wide + 2x L'acoustics SB18m
Wedge/frontfill: 4x L'acoustics 12XT
Versterkers/controllers: 3x L'acoustics LA4X
Analoog mengpaneel: Allen&Heath GL2800 24 kanalen

Rigging
Trekken: 8x trommeltrek boven podium lengte 12m, vaste positie
1x vaste trek achter horizondoek 15m
1x vaste trek voor voordoek (toneelopening) 15m

Licht
Conventioneel licht:
8x PC 2KW: RVE Serenity PC20 (zaalbrug)
18x PC 1KW: RVE Serenity PC10
4x PROFIEL 800W: ADB Warp/12-30° (4 in zaalbrug)
4x PROFIEL 800W: ADB Warp/22-55° (2 in zaalbrug)
2x PROFIEL 1KW: RVE Serenity Z10 15°-40°
4x ACP 1KW: RVE AHO 1250 (zaallicht)
Intelligent licht:
12x LEDPAR RGBA 180W: Quadriled 1010E
Dimmers:
RVE Easycab 6x12 kanalen 2,4KW+1x12 kanalen 3KW
geen hard patch
Lichtstuurtafel:
Chamsys MQ60 digitaal
RVE Piccolo analoog 48ch/12 submasters

Beamer:
Sony VPL-FHZ700L 7000 Lumen 3LCD Laser light Source projector resolutie: 1920x1200 dots

De Roover speelde als drijvende kracht een sleutelrol."
"Omdat we zoveel mogelijk rekening wilden houden met die waslijst aan wensen van de artistieke verenigingen, hebben we soms harde keuzes moeten maken om toch voor iedereen de nodige basisfaciliteiten te voorzien. Tegelijk hebben we ook bij de cultuurraad hard gelobbyd om te investeren in de geluidsinstallatie. Het was daarbij zeker niet vanzelfsprekend, maar door de juiste mensen aan te spreken en een zekere welwillendheid, zijn we er in geslaagd langs de scherpste klippen te laveren."
Het mag dan al een onmogelijke opgave lijken om iedereen tevreden te stellen, die brede betrokkenheid maakt wel dat het engagement van de gemeenschap diepe wortels heeft. "Iedereen heeft het gevoel dat ze er mee deel van uitmaken, dat is de kracht van wat het uiteindelijk geworden is."
Ook in de programmatie herken je die locale accenten. "We zijn hier in de regio een nieuwe speler en we willen ook bewust een andere speler zijn. We zoeken in ons aanbod naar eigenheid, waarbij we rekening houden met het cultuuraanbod in de wijde omtrek. We kijken naar wat de verenigingen aanbieden en vullen daarbij aan. Die manier van samenwerken komt mee uit de manier waarop het gebouw tot stand is gekomen."
Over de opkomst kan Veroniek alvast tevreden zijn. "Dat is deels te wijten aan de nieuwsgierigheid naar het huis, maar zeker ook aan de kwaliteit van wat de cultuurverenigingen brengen. We hebben hier een zeer rijke voedingsbodem: de harmonie en de brassband spelen in de hoogste klasse, de koren Makeblijde en de Minnezangers zijn bekroond, Rhetorika won al lintjes. Dat geeft aan hoe groot de band met cultuur hier is."
"In de toekomst zou ik graag nog verder zoeken naar manieren om de gemeenschap met dit huis te verweven. Om de mensen nog meer het gevoel te geven: dit is van ons. En tegelijk nog meer te groeien buiten onze grenzen, want ik ben er best wel fier op wat we hier hebben neergezet."
En zo is de wisselwerking benoemd tussen infrastructuur en cultuur waarbij je kan palaveren over wat nu de kip of het ei is: het gebouw of waarvoor het gebruikt wordt. Hoedanook heb je vroeg of laat nood aan visie en de nodige durf om die achterna te jagen.
Het is niet toevallig dat dit GC is wat het is. Het is namelijk het resultaat van een bewuste noodzakelijkheid. De betrokkenen zien De Wiek dan ook als een draaischijf die dynamiek in de samenleving van Zele moet brengen. Ze hebben die geloofsbrieven op de muur in de foyer laten aanbrengen.
Het opmerkelijke is dat het gebouw de filosofie helemaal lijkt te weerspiegelen: het is sober zonder schamel te zijn, nooit pretentieus maar daarom nog niet spartaans, gezellig maar tegelijk modern, licht en speels, open en uitnodigend. En bovenal een schoolvoorbeeld van hoe je een gemeenschapscentrum definieert. ■

Al het licht gezien als u aan **ledverlichting** denkt?

Op momenten dat er niets fout mag gaan, moet u blindelings kunnen **vertrouwen** op uw audiovisuele partner. **Ervaren professionals** die uw wensen en verwachtingen omzetten in een excellente service, waar en wanneer u dat wilt. Auvicom Group **verkoopt en verhuurt** alle om van Uw **event** en Uw **vergaderruimte** een onvervalst succes te maken.

Koppel daar de **flexibele assistentie** en **dienst na verkoop** van onze gespecialiseerde technici aan en slaap vanaf nu op beide oren.

Dacht u dat de perfecte AV-partner niet bestond? Iedereen kan zich natuurlijk vergissen...

Suikerkaai 40d - Zone 3a **I** 1500 Halle

Tel. 02 380 10 44 **I** info@auvicom.be **I** **www.auvicom.be**

Auvicom group

IN MEMORIAM NATHALIE JARDIN

Nathalie Jardin, 31 jaar, maakte deel uit van de technische ploeg van de concertzaal Bataclan sinds ze in 2011 uit Rijsel afzakte naar Parijs. Vrijdag 13 november was ze er niet om te werken. Ze was naar de club gekomen om een handje toe te steken en om er bij haar vrienden te zijn, in een kring waar ze zich thuis voelde.

Op SoundLightUp, een online platform voor podiumkunst, vertelt Jocelyn Morel, één van haar collega's lichttechnici: "Nathalie was op en top professioneel, dynamisch en erg efficiënt. Maar ze was evengoed sympathiek, bruisend, zachtaardig, collegiaal en steeds beschikbaar om te luisteren."

Ze was bezeten van haar werk als lichttechnicus. Het vak maakte zo deel uit van wie ze was, dat ze zich vier grote sterren op de voorarm liet tatoeëren, elk met een andere lichtintensiteit. Een passie die haar de bijnaam 'Natalight' opleverde.

Voor ze naar Parijs kwam, had Nathalie al een stevige professionele reputatie opgebouwd in de regio Nord-Pas-de-Calais. Ze was verantwoordelijk voor de lichtregie bij verschillende concerten en festivals en toerde met groepen als 'Marcel et son orchestre' en 'Carving', sindsdien 'Skip the Use'.

Eén van die bands 'Les Fatals Picards' herinnert haar als "een vriendin, een maatje, een kleine zus. Een lieve persoon wiens integriteit, levenslust en karakter ons diep heeft geraakt."

Haar collega's en vrienden maakten een lijst van de dingen die haar tekenden: "Haar vurige uitbarstingen, haar liefde voor muziek, haar passie voor de zee, Grenoble, Dave Grohl, de punch die ze klaarmaakte voor een concert, hoe ze een hele slakom macédoinne kon leeglepelen, hoe ze wrevelig werd wanneer de setlist op het laatste moment werd omgegooid..."

Na vier jaar in Parijs was het meisje uit het noorden plannen aan het maken om nieuwe horizonten te verkennen. Ze was aangenomen in La Belle Electrique, een concertzaal in Grenoble en ze stond op het punt om te verhuizen. Ook daar had ze vele vrienden. ■

CUE2016: HET STARTSEIN VOOR ELK PODIUMEVENT

Verbreding in aanbod vakbeurs voor event-, installatie- en entertainmenttechnologie

Van 18 tot en met 20 januari 2016 vindt de 15e editie van CUE plaats in Ahoy Rotterdam. De tweejaarlijkse vakbeurs voor event-, installatie- en entertainmenttechnologie laat een verbreding in aanbod zien.

De tweejaarlijkse vakbeurs voor event-, installatie- en entertainmenttechnologie richt zich niet langer alleen op theatertechniek. De organisatie van CUE heeft ervoor gekozen om het aanbod van exposanten te verbreden. De beurs biedt daardoor een totaaloverzicht van beeldapparatuur, licht- en geluidstechniek tot (tijdelijke) podia, meubilair, decor en hijs- en heftechniek. CUE2016 is daarom niet alleen interessant voor de theaterbranche, maar voor alle technici, producers en directieleden van locaties met een podium.

Nieuwe ontwikkelingen en vertrouwde contacten
Bezoekers komen naar CUE om op de hoogte te blijven van technische ontwikkelingen, voor relatiebeheer of om zich te oriënteren op nieuwe contacten en investeringen. Degelijke, bewezen technologie en vernieuwende multimediale toepassingen gaan hierbij hand in hand. De inkomhal van CUE2016 wordt net als in 2014 ingericht als InnovatieGalerij.

Kennis opdoen op de VPT Academy
De Vereniging voor Podiumtechnologie (VPT) organiseert gedurende alle beursdagen van CUE een lezingenprogramma in de domes onder de nieuwe naam VPT Academy. Een nieuwe naam voor een bredere opzet van het programma. Elke beursdag zal een key-note speaker het lezingenaanbod in een breder perspectief plaatsen.
Onderwerpen die in de lezingen aan de orde komen zijn: *Licht, Geluid, AV-Techniek, Hijsen en Heffen, Arbo & Normering, Advies & Ontwerp, Arbeidsmarkt, Scholing, Duurzaamheid, Divers en Netwerken*.

Naast de bovengenoemde onderwerpen zal de focus gelegd worden op:

Maandag 18 januari
Hijsen en heffen
Arbo & normering

Dinsdag 19 januari
ZZper en arbeidsmarkt
Pop en events

Woendag 20 januari
Advies/ontwerp
Musea en Led
Duurzaamheid

In aanloop naar de beurs CUE2016 wordt de definitieve invulling van het beursprogramma bekend gemaakt.

CUE2016 is gratis te bezoeken voor vakprofessionals na registratie via www.cue.nl/registratie (*niet-geregistreerden betalen 15,00 euro*).

OISTAT NIEUWS

Ivo Kersmaekers

IFTR 2016 Call for Papers

De Theatre Architecture Working Group van de International Federation for Theatre Research (IFTR) roept op om papers voor te stellen voor de vergadering op 13-17 juni 2016 in Stockholm.

De conferentie 'Presenting the Theatrical Past' richt zich op vragen over onze relatie met theatergeschiedenis, dat wil zeggen de verhouding tussen heden en verleden. Hoe en waarom gaan we om met de geschiedenis? Wat doen we met geschiedenis? In hoeverre is het historisch onderzoek een verkenning van onze hedendaagse situatie?

Vertrekkend van het 250-jarig bestaan van het Drottningholm Court Theatre richt de IFTR conferentie zich op de kritische perspectieven in de theatergeschiedenis.

Het theater van het verleden is voor ons toegankelijk via historische objecten, theoretische verhandelingen en archiefmateriaal, maar we kunnen het ook ervaren door middel van voorstellingspraktijken die tradities levend houden of zich bezighouden met heropvoering van optredens en voorstellingen.

http://www.iftr.org/

IFTR2016
STOCKHOLM JUNE 13-17
PRESENTING THE THEATRICAL PAST

USITT Show

Zoals elk jaar in maart vindt de USITT conference en stage expo plaats, dit jaar in Salt Lake City.

Een uitgebreid programma van honderden lezingen en workshops loopt samen met een theatertechnische beurs van meer dan 200 exposanten uit heel de VS.

http://www.usittshow.com/

OISTAT

Het ministerie van Cultuur van Taiwan en OISTAT hebben een nieuwe overeenkomst ondertekend om het OISTAT hoofdkwartier te subsidiëren in Taipei tot 2020.

Het hoofdkantoor was sinds de oprichting gevestigd van 1968-1993 in Praag, Tsjechië, 1993-2005 in Nederland en sinds 2006 in Taipei, Taiwan. Met de steun van het Taiwanese ministerie van Cultuur zal het hoofdkwartier nog eens vijf jaar in Taiwan blijven. World Stage Design 2017 zal ook worden gehouden in Taipei.

Ondertussen heeft Kathy Hong OISTAT verlaten als General Manager. De nieuwe directeur is Wan-Jung Wei.

Kalender:

16 - 19 maart 2016: Performance Design Meeting, Salt Lake City, VS
Mei 2016: Technology Meeting, St. Petersburg, Rusland
20 - 23 Oktober 2016: Architecture Meeting, Sevilla, Spanje
November 2016: Costume Design Group Meeting, Filipijnen
www.oistat.org

AGENDA

16 01 16

STEPP Cursus Licht en Lichtontwerp in Theaterzaal Het Vierde Oor (Olen) ism OpenDoek

Aan de hand van een reëel praktijkvoorbeeld, neemt deze cursus je mee door het proces van een lichtontwerp.

Tijdens de eerste dag bekijken we de eigenschappen van licht, lichtbronnen en armaturen, steeds met de artistieke toepassingen in het achterhoofd. Vervolgens krijgen we een decorplan en de wensen van de regisseur en werken we samen aan het lichtontwerp voor de voorstelling.

Op de tweede dag bespreken we elkaars voorstellen en werken we het definitieve plan af. Dit wordt vervolgens in de praktijk uitgevoerd, geïnstalleerd, bekabeld en gericht. Hier besteden we ook aandacht aan werkmethodes en handige tips en tricks voor veilig werken en het efficiënt gebruik van armaturen.

De derde dag werken we onze opstelling af en maken we lichtstanden. Hierbij staan we even stil bij lichtsturing in het algemeen, de basics van het DMX-signaal en netwerkprotocollen, maar ook bij technische en artistieke programmeertrucs.

De cursus wil de link tussen het technische en het artistieke leggen, door aan te tonen dat technische kennis andere ontwerpen oplevert, maar ook dat artistiek inzicht de techniek efficiënter maakt.

We starten bij de absolute basics van licht en belichting, maar graven ook dieper, zodat de cursus geschikt is voor beginners, maar ook voor mensen die al iets langer in het vak staan en hun kennis willen opfrissen.

Docent Glen D'haenens is Hoofd Licht, Geluid, Video & SFX bij Opera Vlaanderen en lichtontwerper.
Data: 16/01, 6/02 en 7/02

12 03 16

STEPP Basiscursus Elektriciteit in CC De Werf (Aalst) ism OpenDoek en De Werf

Deze cursus behandelt de basisprincipes van monofasige en driefasige elektrische netwerken. Er wordt ook bekeken hoe je de nodige elektrische vermogens voor een productie vooraf kunt berekenen, stekkers correct kunt aansluiten en schakelingen na kunt meten. Verder krijg je ook nog handige tips en wordt het gebruik van gratis software voor berekeningen en simulaties belicht.

Docent Jan Strickx studeerde af aan het Hoger Rijksinstituut voor Toneel en Cultuurspreidtechnieken. Hij werkte als freelance podiumtechnicus en was verantwoordelijke van de Audiovisuele dienst van KaHo Sint-Lieven en van VTI-Aalst. Daarnaast was hij afdelingsverantwoordelijke van de opleiding Podiumtechnieken CVO-Aalst.

22 03 16

BA4/BA5 Omgaan met elektriciteit (georganiseerd door BESA)

Op 22 maart 2016 organiseert BESA een opleiding veilig werken aan, met of in de omgeving van elektrische installaties in The Villa (Groot-Bijgaarden)

Deze opleiding richt zich tot personen die werken uitvoeren aan, met of in de omgeving van elektrische installaties en hierbij blootgesteld kunnen worden aan elektrische risico's. Leer welke risico's er verbonden zijn aan elektriciteit. Werknemers die werken uitvoeren onder toezicht van een vakbekwaam persoon (BA4). Na een proef wordt je vakbekwaam of bevoegd persoon voor het werken met elektrische installaties (BA5)

17 10 15

STEPP Cursus Beeld- en Videotechnieken te Auvicom (Halle) ism OpenDoek

Steeds vaker wordt in het theater gebruik gemaakt van videotechnieken. De vereiste techniek beperkt zich vaak niet tot het eenvoudigweg aansluiten van een laptop op een projector, maar vraagt veel meer van technici. Deze basiscursus organiseert STEPP in samenwerking met OpenDoek met als hoofddoel technici meer vertrouwd te maken met het gebruik van videotechnieken in theater. Wat komt er zoal aan bod? In de eerste plaats wordt een overzicht gegeven van oudere en hedendaagse videoprojectie- en weergavetechnieken. Vervolgens wordt dieper ingegaan op de apparatuur (connectoren, interfaces) die wordt gebruikt om beelden te vermenigvuldigen, schakelen, splitsen… en om beelden over grote afstanden te transporteren. De theorie wordt in praktijk gebracht met een echte hands-on sessie waarbij gebruik wordt gemaakt van recente apparatuur. Ook gaan we zelf aan de slag met het schematisch uitbouwen van een aantal installaties.

Docenten: Jan Strickx en Bart Van Den Daele. Bart werkt sinds 1985 bij Auvicom. Begin jaren '90 startte Auvicom onder zijn leiding haar event/rental afdeling die professioneel materiaal te huur aanbiedt aan de bedrijfswereld.

18-20 01 16

CUE, Rotterdam

13-18 03 16

JTSE, Parijs

PRODUCTNIEUWS

Amptec

Sony lanceert DWX-N

De derde generatie van Sony's hi-end digitale draadloos systeem. Volledig compatibel met bestaande apparatuur, maar nu voorzien van 96kHz converters en 2 nieuwe codecs.

1.5ms totale latency en tot 12dB minder aliasing in mode 2, extra betrouwbare ontvangst in mode 3.

DPA lanceert de slim miniature

Een nieuwe smalle versie van de 4060/4061, geleverd met een unieke button-hole mount, waardoor enkel een gaatje van 2mm zichtbaar blijft, terwijl de microfoon verborgen blijft onder kleding.

d&b lanceert de V point sources

De langverwachte point source luidsprekers van de V-serie. Deze 3-weg passieve luidsprekers combineren extreem hoge SPL's met een uiterst gecontroleerde spreiding in een compacte behuizing. Aanvullend is er nu ook de V-GSUB voor ground stack toepassingen.

BOSE

Bose® Professional vernieuwt de legendarische Panaray® 802® en 402® luidsprekers met series IV

25 jaar na de eerste introductie hebben de Panaray 802 en 402 luidsprekers een iconische status bereikt. De series IV-modellen bouwen voort op de functies en prestaties die de voorgangers zo populair maakten.

Alle Bose Professional Panaray installed sound-reinforcement speakers zijn voorzien van full-range driver arrays. Tweeters en crossovers zijn hierdoor niet meer nodig en ze zorgen voor betrouwbaarheid en natuurlijke stemhelderheid.

De Panaray 802 series IV speaker is nu verkrijgbaar. De Panaray 402 series IV zal begin 2016 verkrijgbaar zijn. Ga naar pro.bose.com voor meer informatie.

BEDRIJFSLEDEN

Amptec
Pro Audio- en Videosystemen: levering, installatie, bekabeling, maatwerk, service & support
Duifhuisweg 11
Industriezone Het Dorpsveld
B-3590 Diepenbeek
Tel +32 (0) 11 28 14 58
Fax +32 (0) 11 28 14 59

Bose N.V.
BOSE PROFESSIONAL is fabrikant van luidsprekers, versterkers en DSP om geluid te versterken in theaters, concertzalen, congresruimtes, auditoriums en andere toepassingen
Limesweg 2
B-3700 Tongeren
Tel +32 (12) 390 800
Fax +32 (12) 390 840

Controllux BVBA
Meer dan 45 jaar ervaring met de beheersing van licht in de ruimste zin van het woord
Ambachtsstraat 2B
B-2450 Meerhout
Tel +32 (0)13 480 600
Fax +32 (0)13 480 609

DTS-2
DTS-2,
uw partner voor theatertechniek, onderhoud en service (besturingssystemen, hijstechniek, heftechniek, constructies)
Duinkerkenstraat 44
9723 BT, Groningen, NL
Tel +31(0)50 316 82 60
Fax +31(0)50 316 82 61

ICARUS, flightcases & decor facilities bvba
One stop shop voor top kwaliteit flightcases op maat en technisch facilitaire decorbouw
Ondernemersstraat 6
B-2500 Lier
Tel +32 3 491 97 89
Fax +32 3 491 97 80

PB Theateradviseurs
PRG is supplier of entertainment and event technology to a wide range of markets, including corporate events & trade shows, concerts, special events, theatre, television & film.
Industriezone Hambos Vaartdijk 6
3150 Tildonk
Tel.: +32-016-61-53-00
Fax: +32-016-60-88-61

Sennheiser
The pursuit of perfect sound
Sennheiser Belux BVBA
Doornveld 22
1731 Asse/Zellik
Tel +32 (0)2 466 44 10
Fax +32 (0)2 466 49 20

Showtex
ShowTex is wereldwijd leider in het bedenken, produceren en installeren van de meest innovatieve vlamwerende podiumdoeken en ophangsystemen voor theaters en evenementen.
Oude Gentweg 100
B-2070 Burcht
Tel +32 3 236 84 40
Fax +32 3 236 23 02

StaPoTech
Advies, ontwerp en realisatie van podiuminstallaties
Rodenrijt 80
3930 Hamont-Achel
Tel +32(0)11 66 78 94
Fax +32(0)11 66 78 95

COLOFON

CONTACT
STEPP vzw
Sainctelettesquare 17
1000 Brussel
T: +32 2 203 92 06
E: info@stepp.be
W: www.stepp.be

MISSIE
STEPP vzw is het steunpunt voor de producerende, ontwerpende en technische krachten van de brede culturele sector. De organisatie is het aanspreekpunt actuele ontwikkelingen op het vlak van techniek, scenografie, architectuur, veiligheid en opleidingen in de culturele sector en haar zeer diverse subsectoren. STEPP vzw bundelt de krachten van de gehele sector om een constante uitwisseling van expertise teweeg te brengen. De organisatie is gesprekspartner in diverse comités, en organiseert op regelmatige tijdstippen studiedagen, symposia, netwerkmomenten en opleidingen.
STEPP vzw is lid van OISTAT en benadrukt daarmee het internationale kader van de hedendaagse culturele sector.

ACTIVITEITEN
STEPP vzw organiseert regelmatig bijeenkomsten in de vorm van symposia, informele meetings en workshops. Daarnaast bieden zij een uitgebreid cursusprogramma aan. Verdere informatie en een overzicht van de activiteitenkalender vindt u op onze website www.stepp.be.

TARIEVEN
STEPP leden krijgen alle 3 maanden het STEPP magazine gratis in hun bus. Daarbovenop krijgen onze leden korting bij alle STEPP activiteiten, en bij een aantal partnerorganisaties.
Lidmaatschap (1 jaar): 48,00 EUR
Bedrijfslidmaatschap (1 jaar): 480 EUR
Groepslidmaatschap (1 jaar):
130 EUR / 260 EUR / 480 EUR
Student (1 jaar): 24,00 EUR
STEPP magazine (1 jaar): 40,00 EUR

Meer informatie op onze website www.stepp.be

DUURZAAMHEID
STEPP vzw zet zich in voor een duurzame cultuursector. Dit uit zich in al onze activiteiten en opleidingen.
STEPP is daarnaast ook partner in een aantal duurzaamheidsinitiatieven van partnerorganisaties. STEPP vzw wil zo een motor zijn voor een duurzame cultuursector.

STEPP magazine #18

Bijdragen: Jan Decalf, Simon Kropp, Nick De Leu, Wilfried De Jong, Johan Penson, Olga Van Oost, Ivo Kersmaekers
Eindredactie: Jan Decalf
Corrector: Bert Moerman
Vormgeving: Jo Klaps, brusselslof.be
Cover: Marie-Françoise Plissart
Druk: Drukkerij Paesen

STEPP magazine wordt gedrukt op 100% FSC gecertificeerd papier.
Eenheidsprijs: 12,00 EUR. Alle vorige nummers zijn beschikbaar op bestelling via www.stepp.be

BIJDRAGEN
Indien je zelf tekst of foto's wil bijdragen voor een volgend nummer, kan je contact opnemen met de redactie: magazine@stepp.be. De verschijningsdata van het STEPP magazine zijn 15/3, 15/6, 15/9 en 15/12.

ADVERTEERDERS
Amptec, Auvicom, Showtex, Stapotech, Bose, Joystick, Controllux, AS Editions, ETC, Theateradvies, PRG, DTS2, Sennheiser, Verbiest

Voor informatie over advertentiemogelijkheden mag u ons contacteren op sponsoring@stepp.be

Jaargang 5
Nr.18 – December 2015
STEPP Magazine is een uitgave van STEPP vzw.
Verantwoordelijke uitgever: Frankie Goethals.

cc BY NC SA

Deze uitgave wordt ter beschikking gesteld overeenkomstig de bepalingen van de Creative Commons Public License, Naamsvermelding – Niet Commercieel - GelijkDelen België 3.0, http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.nl

SHAPE YOUR SOUND

Bose **F1 Model 812** Flexible Array Loudspeaker

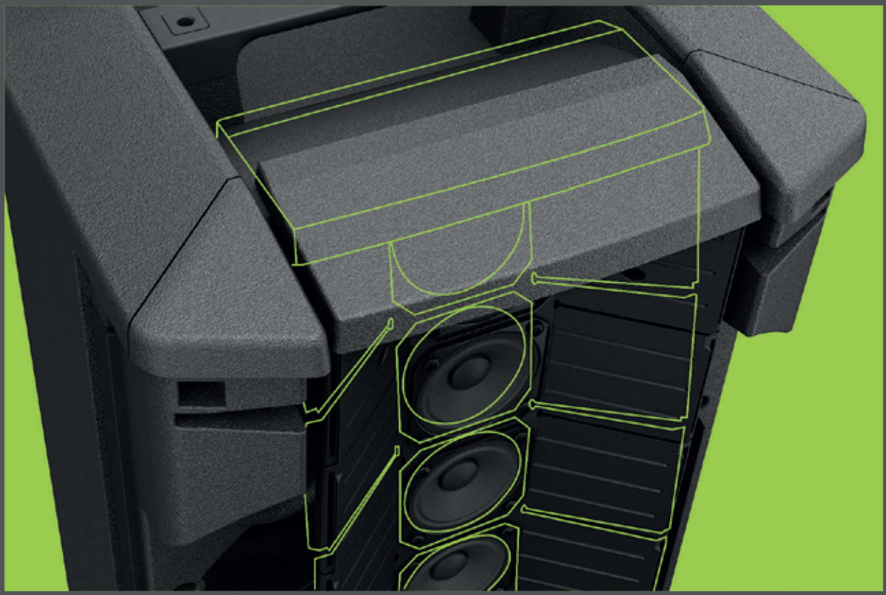

1 speaker. 4 coverage patterns.

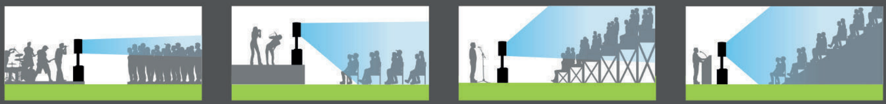

STRAIGHT | J | REVERSE J | C

Introducing the first portable loudspeaker that lets you easily control the vertical coverage—so wherever you play, more music reaches more people directly. The Bose F1 Model 812 Flexible Array Loudspeaker's revolutionary flexible array lets you manually select from four coverage patterns, allowing you to adapt your PA to the room. Plus, the loudspeaker and subwoofer provide a combined 2,000 watts of power, giving you the output and impact for almost any application. Your audience won't believe their ears.

Bose.com/F1

BOSE®
Better sound through research®